

ԵՎՐԱԽՈՐՀՐԴԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՅՑԵԼԵՑ ՄԱՅՐ ԱԹՈՈ ՍԲ. ԷԶՄԻԱՇԻՆ

Փետրվարի 3-ին Մայր Աթոռ Սր. Էջմիածնում կարողիկոսական ընդհանուր փոխանորդ Գաբրիել արք. Ներսիսյանն ընդունեց Եվրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի պատվիրակությանը՝ քաղաքական հարցերի համեմատական անդամ, Հայաստանի գեկուցող Դեմետրիս Վոլչիչի գլխավորությամբ:

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց Հայ Առաքելական Եկեղեցու առաքելության և գործունեության հիմնական ուղղությունների, էկեղեցիակառույցների փոխհարաբերությունների մասին:

Հյուրերի խնդրանքով սրբազան հայրն անդրադարձավ Հայ Եկեղեցու առկա խնդիրներին, խոսվեց նաև խորհրդակցության, ինչպես նաև Հայաստանում աղանդների

տարածման վերաբերող հարցերի շուրջ:

Սրբազան հայրը նշեց, որ Հայոց Եկեղեցին հարգում է գնահատում է խորհրդակցության մասին օրենքը, ինչը կրոնական կազմակերպություններին քաղաքական հավասար հնարավորություն է տալիս: Մակայն Գաբրիելն սրբազանը միաժամանակ փաստեց, որ Հայաստանում կրոնական ազատությունը հաճախ չարաշահվում է որոշ օտար քաղաքական կազմակերպությունների կողմից, որոնք իրենց կրոնական համոզանքները ներկայացնում են նյութական առաքելությամբ և ժողովրդին ցուցաբերվող նյութական օգնությունը գուցակցում են հոգեորությունը հետ:

ՄԱՍԼԱԿԻՎԵՐ ՄԱՅՐ ԱԹՈՈՒ

«ՄԻՆԳԵՍՏՈՒՄ» 7-ԲԱ ԽՈՐՀՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հունվարի 20-26-ը Մանկու Պետրոսի Հոգեորդ ակադեմիայում տեղի ունեցավ Ուղղափառ Եկեղեցիների «Մինդեստո» միջազգային երկրասարքական կազմակերպության ուղղափառ աստվածաբանական դպրոցների 7-րդ խորհրդակցությունը:

«Մինդեստո» (հունարեն՝ միություն) գործում է 70-ական թվականներից և նպատակ ունի միավորել Ուղղափառ Եկեղեցիների երկրասարքական կազմակերպության ուղղափառ աստվածաբանական դպրոցներին, կապեր հաստատել աստվածաբանական դպրոցների միջև:

«Մինդեստո»-ի հերթական խորհրդակցությունը նվիրված էր հոգեորդ կրթության բարելավման խնդիրներին: Խորհրդակցությանը մասնակցում էր 50 երկրներից ժամանակ շուրջ 100 պատգամավոր: Քրիստոնյա Արևելքում աստվածաբանական կրթության և երիտասարդու-

թյան հոգեորդ դաստիարակության գործում նրա դերի մասին գեկուցողներով հանդես եկան ռուս, հույն, ֆին և այլ Ուղղափառ Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ:

Խորհրդակցությանը առաջին անգամ մասնակցում էին նաև Հայաստանայայց Առաքելական Եկեղեցու ներկայացուցիչները՝ Գեորգյան հոգեորդ ճեմարանի շրջանավարտներ Մամիկոն սրկ. Ավետիսյանը և Արթուր սրկ. Հայրապետյանը:

Մասնակցության արդյունքում ձևեր բերված նախնական պայմանավորվածությամբ՝ Մոսկվայի Սր. Գալային աստվածաբանական ինստիտուտում վերապատրաստման եռամսյա կուրսեր կարող են անցնել Հայ Եկեղեցու հոգեորդ ուսուցիչներն ու քահանայերը, ինստիտուտը Հայ Եկեղեցուն տնօրենարարական և տրամադրել նաև համապատասխան հոգեորդ գրականություն:

Հ. ՄԱՐՏՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ ՏԵՂԻ ՌԵՆԵՑԻԱ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅԱՆ ՀԱՐԱՆԿԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՍԻՆ ԺՈՂՈՎ

Պարմուն Ե. Ժողովի մասնակից, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի միջկեկեղեցական կապերի գծով օգնական՝ Տ. Սիրայիկ ծայրագույն վարդապետ Աջապատյան:

- Հոգեւորի հայր սուրբ, տեղեկացանք, որ հունվարի 27-ին մեկնեցիք Մոսկվա: Ի՞նչ առաքելություններ եք ստանում:

- Այո, հունվարի 27-ին Մոսկվայում տեղի ունեցավ Քրիստոնեական միջհարանձանական խորհրդակցության մարմնի հերթական ժողովը: Այդ մարմնիս տեղեկվել է 1996 թվականին Միմնույն և միավորում է ՄԱՀ երկրների տասնինը եկեղեցիներ:

- Ի՞նչ նպատակ է հետապնդում այդ մարմնի ստեղծումը:

- Մյուս նպատակն է ամուր պահել կապերը մայրենի խորհրդային Միության երկրների եկեղեցիների միջև: 1996 թվականից առ այսօր գումարվել է երկու ժողով, և այս թվով երրորդ ժողովն էր:

- Հայր սուրբ, ի՞նչ հարցեր են արծարծվել ժողովի ընթացքում:

- Հիմնադրվել էր քանիսն էին, մայր՝ նախապատրաստությունը 2000-2001-ական տնօրենարարություններին, քե ինչպես կարող են ՄԱՀ երկրներում տասնինը եկեղեցիներ, այդ թվում՝ Ուղղափառ, Կաթոլիկ և մի շարք Բողոքական եկեղեցիներ, միասնական կերպով մի միջոցառումով մեկ 2000-ամյակին ՄԱՀ երկրներում կամ հենց Մոսկվայում: Զննարկվող հարցերից էր նաև քանիքները դարձնել մասնավոր խորհրդային կաթոլիկ շրջանում, Քրիստոսի համար նախապատվածների՝ եւ կաթոլիկ և ուղղափառ, եւ բողոքական, համատեղ մի վկայաբանական ժողովածու պատրաստելու հարցը, որը դարձավ մնում է 2000-ամյակի տոնահանդեսական հարցերի մեջ: Զննարկման նյութերից էին նաև Քրիստոնեական միջհարանձանական մարմնի կարգավիճակի հարցը եւ նոր անդամներ ընդունելու ընթա-

ցակցությունը:

- Հայր սուրբ, ի՞նչ որոշումներ կայացվեցին հունվարի 27-ին Քրիստոնեական միջհարանձանական խորհրդակցական մարմնի ժողովին:

- Վերոհիշյալ բոլոր հարցերը բնագրվեցին հունվարի ժողովում, եւ հիմնականում որոշում կայացվեց, որ Մոսկվայում տեղի ունենա մի մեծ կոնֆերանս՝ 2000 թվականին ՄԱՀ երկրներում տնօրենարարությունից առաջ, ժամանակահատված ընտրվեց ինչոյնքերի 23-ին 25-ը, եւ այդ կոնֆերանսին պետք է մասնակցեն այս բոլոր եկեղեցիները միասնական արժեքներով: Քրիստոսի ծննդյան 2000-ամյակը: Վկայաբանական ժողովածուի հրատարակման վերաբերյալ Ուղղափառ Եկեղեցիներից Վրաց և Ուկրաինական Եկեղեցիներից լուրջ մտահոգություններ հայտնեցին այն իմաստով, քե ինչպես կարելի է համատեղ վկաների ընդհանրությունը: Իսկ կարգավիճակի ու նոր անդամների ընդունման հարցերը բողոքներից պայազային՝ ավելի մեծ կազմով քննարկման: Մտեղծվեց մարմին, որ պետք է նախապատրաստի այդ կոնֆերանսը, եւ կոնֆերանսի նախապատրաստման համար ընտրված մարմնի մեջ մտավ նաև Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը՝ որպես Հայոց Եկեղեցու ներկայացուցիչ: Այդ մարմնից, պարբերաբար հավաքվելով, պատրաստելու է ոչ միայն կոնֆերանսը, այլեւ հստակ ծրագրեր, նախագծեր և կազմելու 2000-ամյակի նախ խորհրդակցական մարմնի հետագա ճակատագրի մասին:

Հարցազրույցը վարեց
Հրանդ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆԸ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ 1999-2001 ԹԹ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹՅԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՍՓՅՈՒՌԻ ԹԵՄԵՐ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Քրիստոնեությունը Հայաստանի լուսնական կրոն հռչակման 1700-ամյակի ծագումը նախասեված ուխտագնացությունների կազմակերպման մի ծար հարցեր ենթադրում են: Մասնավորապես 1700-ամյակի ուխտագնացությունների համեմատական Եկեղեցու կանոնադրի թեմի առաջնորդ գերե. Տ. Յովանն արքեպ. Տերտրյանը իր երուսաղեմի Հայաստան ուղեւորության (հունվարի 28-փետրվարի 7) ընթացքում այցելեց Սիլոնի մի ծար գաղթաբացիներ: Սրբազան հոր այցելությունը մասնավորապես վերաբերում էր 1999 թվականի ապրիլին երուսաղեմ մեծ ուխտագնացության, 2001 թվականի երեսասարդական ուխտագնացության մասնախաղաղասման, ինչպես նաև 1700-ամյակի տնօրենարարություններին անցկացվող մի ծար հարցեր: Ուղեւորությանը առաջին համգրվաճը երուսաղեմ էր: Այստեղ իր երկուսայցելությունը ընթացքում սրբազանը, բացի 1700-ամյակին անցկացվող համգրվածներից, հնարավորություն ունեցավ ծանոթանալու նաև ճեմարանի (դոկտրինա-ֆի) ուսումնական խնդիրներին եւ սաներին:

Երուսաղեմում Յովանն սրբազանը հանդիպումներ ունեցավ երուսաղեմի հայոց լուսնական անձնապատկերի Տ. Թորգոմ արքեպ. Մանուկյանի, Արիս եպիսկոպոս Երմանյանի եւ 1700-ամյակի՝ երուսաղեմի համգրվածների անդամներին՝ իր հետ՝ ընդհանրապես հարցեր:

1. 1999 թվականի ապրիլին երուսաղեմ կատարվելիք ուխտագնացությունը՝ իր մանրամասնություններով:

2. 1700-ամյակի առթիվ երեսասարդական ուխտագնացության հետ կապված կազմակերպական խնդիրները:

3. Երուսաղեմի Ս. Հակոբյանց

վանումը Հիսուսի ծննդյան 2000-ամյակի առթիվ կատարվելիք տնօրենարարությունների նախապատրաստական աշխատանքների ընթացքը:

Երուսաղեմից սրբազան հայրն ուղեւորվեց Լիոն՝ հանդիպելու համար 1700-ամյակի տնօրենարարությունների՝ Ֆրանսիայի համեմատական Եկեղեցու լուսնական անձնապատկերի Տ. Գյուս արքեպ. Սաբեյ վարդապետը եւ Տ. Կարապետ արքեպ. Ժողովի ընթացքում ընդհանրվեցին մի ծար խնդիրներ: 1700-ամյակի տնօրենարարությունների ֆրանսիական համեմատականի կազմը, 1999 թ. ապրիլին երուսաղեմ Հայաստանի ուխտագնացությանը ֆրանսիականի մասնակցությունը, 2001 թ. երեսասարդական ուխտագնացության ֆրանսիականի երեսասարդաների մասնակցությունը, համեմատականի կազմավորումը Փարիզում եւ Մարսելում, 1999 թ. փետրվարի 3-4-ը ուխտագնացության կենտրոնական վայրայում եւ փետրվարի 5-7-ը միջթեմական ներկայացուցչական ժողովները: Նորվան եպիսկոպոսի գլխավորությամբ սեղծված միջին Ֆրանսիայի համեմատականի ներկայացուցչական 1700-ամյակի առթիվ կազմած իր մի ծար ծրագրեր, որոնք մասնավորապես են Լիոնում նախատեսված Հայ Եկեղեցու վարդապետների գլխավորմամբ, 2001 թվականի գիտաժողովը Սուրբուն եւ մի ծար այլ նախաձեռնություններ:

Լիոնից Յովանն սրբազանը մեկնեց Լոնդոն, որտեղ հանդիպեց Անգլիկան հայրապետական լուսնականի հետ ժողովներին: Կի-գիրայում գլխավորած 1700-ամյակի ուխտագնացությունների համեմ-

մախմբի հետ: Այստեղ հրավիրված ժողովի ընթացքում ընդհանրվեցին 1999 թ. ապրիլին եւ 2001 թվականին կազմակերպվելիք ուխտագնացությունների եւ կենտրոնական վարդապետ ու միջթեմական ներկայացուցչական մարմնի ժողովների հետ կապված մի ծար հարցեր:

Անգլիայից Գերմանիա ուղեւորվելով՝ սրբազան հայրը, թեմի առաջնորդ գերեւորհ Տ. Գաբրիել արքեպ. Պեմանի հրավիրվող, դասարազ մասուցեց Քյոլնի առաջնորդական եկեղեցուն: Ս. Պաւսարգի ավարտին իր ֆարգումը նա կրկին անդրադարձավ 1700-ամյակի առթիվ կազմակերպվելիք ուխտագնացություններին՝ կարեւորելով երեսասարդական մասնակցությունը այդ սրբազան իրադարձություններին:

Սրբազան հայրն իր ուղեւորության հաջորդ հանգրվանը՝ Հայաստան այցելելու մանադարհին հանդիպում ունեցավ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու՝ Եկրույանի հայրապետական լուսնականի Փարիզի առաջնորդ գերե. Տ. Գյուս արքեպ. Սաբեյ վարդապետի հետ: Զննարկվեցին 1700-ամյակի Փարիզի համեմատականի կազմավորման հետ անցկացվող մի ծար հարցեր:

Փարիզից Յովանն սրբազանը ուղեւորվեց Հայաստան, ուր կայանալու է 1700-ամյակի ուխտագնացությունների կենտրոնական մարմնի (փետրվարի 3-4-ը) եւ միջթեմական մարմնի (փետրվարի 5-7-ը) ժողովներին: Նա կունենա մի ծար հանդիպումներ 1700-ամյակի տնօրենարարությունների եկեղեցական համեմատականի, թեմական առաջնորդների, «Հայկազուններ» լուսնականի կազմակերպության անդամներին եւ ճեմն ծնողների հետ, կհանդիպի Եջմիածնի Գեկուցյան ճեմարանի եւ Սեւանի Վազգենյան դպրանոցի սաներին:

Մամր դիման 1700-ամյակի

ԵՐԱՍՏԱՆԿԱՆ ԿՅԱՆՔ

Սկզբից եւեթ ճեմարանը եղել է սրբազան հոր ուշադրության կենտրոնում, բանից հանգրված է սաների հետ թի խոսակց. քե հանդիսությունների ժամանակ:

Ժողովում ընդհանրվեցին հիմնականում ճեմարանականի առօրյային վերաբերող հարցեր:

Նույն ժամ կարողիկոսական ընդհանուր փոխանորդը հանգրված ճեմարանի դասախոսական կազմին մտավ: Սրբազան հայրը խոսեց Հոգեւոր ճեմարանում աշխատանքների առավել արդյունավետ կազմակերպման մասին:

Հանդիպման ընթացքում ելույթներ ունեցան տեսու Տ. Հայկազուն Ժ. Վրդ. Նաչաբյանը, Մայր Աթոռի դիվանագետ Տ. Ներսիս արքեպ. Պողոսյանը, Ս. Արտակ ավագ քահանա Սիմոնյանը, Պետրոս Բե-հիյանը, Սուրեն Դանիելյանը:

ՀԱՐԿԻՊՈՒՄ ԵՐԱՐԵՐԻ ՀԵՑ

Հունվարի 25-ին Հոգեւոր ճեմարանի հանդիսությունների սրահում ճեմարանի տեսուցիները հիյուրեցին կապեց սաների ծնողներին: Ելույթներ ունեցան Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի տեսու Տ. Հայկազուն Ժ. Վրդ. Նաչաբյանը, փոխտեսու Տ. Բաբեյան արքեպ. Սալիքյանը: Նրանք հիմնականում ներկայացրին ճեմարանի այսօրվա իրավիճակը՝ մշտելով ծնողների դերն այս խնդրում:

Ծնողների հետ հեղիայում անցավ ջերմ միջոցառում, երկուստեք առաջարկներ եղան ճեմարանականների եւ Եկեղեցու կապի առավել սերտացման, արանդալարական շարժումների դեմ պայքարի մեջ նրանց ներգրավելու եւ մի շարք այլ խնդիրների կապակցությամբ:

Հրանդ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆԸ

ՏԵՄԱՌՈՒՅԵԼ ՆԽՏ ԵՒ ՀԱՐԿԻՊՈՒՄ ԳԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՑ

Հունվարի 22-ին Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանում տեղի ունեցավ տեսուցիներ Տ. Ներսիս արքեպ. Պողոսյանը եւ Տ. Գաբրիել արքեպ. Պեմանի հրավիրվող, դասարազ մասուցեց Քյոլնի առաջնորդական եկեղեցուն: Ս. Պաւսարգի ավարտին իր ֆարգումը նա կրկին անդրադարձավ 1700-ամյակի առթիվ կազմակերպվելիք ուխտագնացությունների համեմատականի կազմը, 1999 թ. ապրիլին երուսաղեմ Հայաստանի ուխտագնացությանը ֆրանսիականի մասնակցությունը, 2001 թ. երեսասարդական ուխտագնացության ֆրանսիականի երեսասարդաների մասնակցությունը, համեմատականի կազմավորումը Փարիզում եւ Մարսելում, 1999 թ. փետրվարի 3-4-ը ուխտագնացության կենտրոնական վայրայում եւ փետրվարի 5-7-ը միջթեմական ներկայացուցչական ժողովները: Նորվան եպիսկոպոսի գլխավորությամբ սեղծված միջին Ֆրանսիայի համեմատականի ներկայացուցչական 1700-ամյակի առթիվ կազմած իր մի ծար ծրագրեր, որոնք մասնավորապես են Լիոնում նախատեսված Հայ Եկեղեցու վարդապետների գլխավորմամբ, 2001 թվականի գիտաժողովը Սուրբուն եւ մի ծար այլ նախաձեռնություններ:

Լիոնից Յովանն սրբազանը մեկնեց Լոնդոն, որտեղ հանդիպեց Անգլիկան հայրապետական լուսնականի հետ ժողովներին: Կի-գիրայում գլխավորած 1700-ամյակի ուխտագնացությունների համեմ-

Տ Յ Ա Ռ Ն Ը Ն Դ Ա Ռ Ա Ջ

ՔԱՌԱՍՆՈՐՅԱ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԳԱՆՈՒՍԸ ԵՐՈՒՄԱՂԵՄԻ ՏԱԵԱՐ

Քառասնորյա Փրկչի՝ Երուսաղեմի տաճար գալու տոնը հայ ժողովրդի ամենասիրված տոներից է, որը Հայաստան-այսց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցում կոչվում է ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ: Տյառնըդառաջ նշանակում է «ելնել Տիրոջն ընդառաջ»: Ժողովուրդը այն անվանում է նաև Տերնդեզ, Տրընդեզ, Տրընդես, որոնք «Տերն ընդ ծեղ» արտաբերությունն էր Երուսաղեմի տաճարի քարերի վրա գտնվող քարե քանդակներից:

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, հավատարմի մնալով առաքելական սովորությունը, Տյառնըդառաջ տոնում է փետրվարի 14-ին, Քրիստոսի ծննդից՝ հունվարի 6-ից բառատուր օր հետո:

Տյառնըդառաջ Հայ Եկեղեցում հանդիսավորապես տոնվել է դեռևս վաղ շրջանում: Այս մասին են վկայում սուրբ Սահակ Պարթևի բառատվերները կանոնը և Մովսես խորենացու Տյառնըդառաջ տոնին նվիրված շարականը:

ՔԱՌԱՍՆՈՐՅԱ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԳԱՆՈՒՍԸ ԵՐՈՒՄԱՂԵՄԻ ՏԱԵԱՐ

Քառասնորյա մանուկներին տաճար տանելը Հին Ուխտի սովորությունն էր նորածնին Աստծուն ներկայացնելու նպատակով, որի ընթացքում կատարվում էր մանուկների տաճարին ընծայման և մայրերի մաքրագործման օրինադրված կարգը:

Ըստ ավանդության՝ երբ Հովսեփն ու Մարիամը Հիսուս Մանուկին հետ մոտեցան երուսաղեմի տաճարին, արդեն մութ էր, և Տիրոջ մոտենալու պահին տաճարի արևելյան դուռը վաղուց քակված, ինքնին բացվեց, որով կատարվեց Եզեկի մարգարեի խոսքը: «Այդ դուռը փակ է մնալու ու չի բացվել...», որպեսզի Իսրայելի Տեր Աստվածը մտնի այնտեղով» (Եզեկ. ԽՂ 1-3): Տաճարի դռները բացվելիս մեծ դրոշմով եղավ քաղաքում, որից բնակիչները դուրս վազեցին իրենց տներից և տեսնելու տաճար եկողին: Եսայի որ մութ էր, իրենց հետ վազվող ջահեր և ճրագներ վերցրին: Մենք էլ նույն օրինակով ենք կատարում «Քառասնորյա Տիրոջ տաճար գալստյան» տոնի նախատոնակը՝ վազվող ջահերով և մոմերով:

Տյառնըդառաջի մասին Ավետարաններում հիշատակություն կա միայն Ղուկասի մոտ (Ղուկ. Բ 22-38):

Ըստ հրեական օրենքի՝ գավակ ծնող յուրաքանչյուր կին, անմաքուր համարվելով, պարտավոր էր ծննդյան քառասուն-քին տաճար գնալ և ողջակեզ անել մի տարեկան գառ՝ սրբվելու, ինչպես նաև երկու տարեկան կամ աղավժի՝ մեղքերի համար: Աղքատ ծնողները կարող էին գոհել երկու տարեկան կամ աղավժի: Մեկը ողջակեզի, իսկ մյուսը՝ մեղքերի համար (Ղևա. ԺԲ 2-8):

Ըստ եկեղեցական ավանդության՝ տառարակ ողջախոսի

թռչուն է համարվում և խորհրդանշում է Քրիստոսին: Իսկ աղավժին հանդարտ ու խաղաղ է, որը խորհրդանշում է Քրիստոսի անսահման հեզության: Աղավժին հոգ է տանում ոչ միայն իր, այլև օտարի ծագերի համար, ինչպես Հիսուսն է իր ողորմությունն ու զուրկ ցուցաբերում ոչ միայն արդարների, այլև մեղավորների հանդեպ:

Ինչո՞ւ պետք է Աստվածածինը կատարեր այս պարտականությունը: Ը՛հ որ նա «անսերն հողություն» և «կուսակալ ծննդյամբ» էր ծնել իր գավակին, հետևաբար Աստվածածին համար այս օրենքը անհմատ էր, քանզի նրանից ծնվածը՝ աշխարհի Փրկիչը, հղացվել էր Սուրբ Հոգու գործունեությամբ: Հիսուս չեղավ ջնջելու օրենքն ու մարգարեությունները, այլ կատարելու էր իսկ սահմանած օրենքը՝ որպես խոնարհության ու հեզության օրինակ:

Այս վերջին պատճառաբանությամբ էլ Քրիստոս եմբարկվեց Անդրանկաց օրենքի գործադրմանը: Ըստ այդ օրենքի եզրափակող հոգևորականներին հասցրած պատուհասի ժամանակ Աստված իրա՛մայել էր հրեաների բոլոր անդրանիկ արուեստներին լիվորել իրեն (Ելք ԼԲ 19-20): Աստծու տաճարի ծառայության համար: Իսկ երբ հրեաները անապատում Մովսեսի բացակայության ժամանակ պաշտամունքի համար ոսկե հորթ շինեցին, և երբ Ղևիի ցեղը, Աստծու համաձայնությամբ գործակալ եղավ Մովսեսին՝ հորթապաշտներին պատժելու (Ելք ԼԲ 26), Աստված նրանց ընտրեց որպես իր պաշտոնյաներ, և այսպիսով բոլոր անդրանիկ արուեստը ազատվեցին այդ պարտականությունից (Թվվ Գ 12): Բայց արու անդրանիկների վրա պարտականություն չգրվեց իրենց համար փրկված վճարել դևաճիհներին՝ ըստ յուրաքանչյուրի կարողության:

Վերոհիշյալ երկու օրենքների գործադրությունը սովորաբար կատարում էին միասին՝ քառասունը օրը:

Ավետարանում օրինական այս գործողությունների մասին մանրամասնություններ չեն հիշատակվում: Բայց նշվում է երկու կարևոր դեպք՝ կապված Սիմեոն ծերունու և Աննայի մարգարեությունների հետ:

ՍԻՄԵՈՆ ԾԵՐՈՒՆԻՄԱՐԳԱՐԵԱՆՈՒՍԸ ԵՎ ՕՐՀԱՆԻՔՅՈՒՆԸ

«Արդ, Երուսաղեմում Սիմեոն անունով մի մարդ կար, և այդ մարդը արդար ու աստվածավախ էր ... և Սուրբ Հոգին էր նրա մեջ: Եվ Սուրբ Հոգուց հրամայված էր իրեն մահ չտեսնել, մինչև որ տեսներ Տիրոջ Օծյալին: Նա, Սուրբ Հոգով առաջնորդված, եկավ տաճար, և երբ ծնողները բերին Հիսուս Մանուկը՝ նրա վրա կատարելու ինչ որ օրենքի սովորույթ-

յան համաձայն էր, Սիմեոնը նրան իր գիրկն առավ, օրհնեց Աստծուն և ասաց. «Այժմ, ով Տեր, խաղաղությամբ արձակիր Քո ծառային՝ ըստ Քո խոսքի, որովհետև աչքերս տեսա՛մ փրկությունը Քո, որ պատրաստեցիր բոլոր ժողովուրդների առաջ, լույս, որ կլինի հայտնություն հեթանոսների համար և փառք՝ Իսրայելի Քո ժողովրդի համար» (Ղուկ. Բ 25-32):

Ըստ ավանդության՝ Սիմեոնը յոթանասուններկու թարգմանիչ լեզուներից էր, ովքեր եղա՛յն թագավորի հրամանով Հին Կտակարանի գրքերը երա՛յնը իրենց հունարեն թարգմանեցին: Թարգմանության ընթացքում նա հանդիպում է Եսայու

մարգարեության՝ «Ահա կույսը պիտի հղիանա ու որդի ծնի» (Եսայի Է 14) նախադասությամբ, տարալեզու էր, որ եթանոսները կարող էին հասկանալ, և ջնջում է այն: Այդ պահին Սիմեոնի ներքին երկմտանքի զգացում է առաջանում, և վրան միթի է իջնում: Երբ արթնանում է, հրաշքի է ակնմատես լինում. ջնջված մասը նույն տեղում նորից գրված էր այն էլ ուկա տառերով: Սիմեոնը երանի է տալիս նրանց, ովքեր պիտի տեսնե՛ն Կուսածին Մանկանը և արժանանան Նրան գրկելու երջանկությանը: Սուրբ Հոգին, որ առաջնորդում էր թարգմանիչներին և կատարում իրենցից եկեղեցականների խնդրանքը, ասում է Սիմեոնին. «Մահ չես տեսնի, մինչև տեսնես Տիրոջ Օծյալին»:

ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ ՏՈՆԻ ԾԻՍԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՐԳ ԿԱՐԳԵՆԻՍՏՈՒՄ

Տյառնըդառաջի ծիսական արարողակարգը սկսվում է փետրվարի 13-ին՝ երեկոյան ժամերգության ավարտին, երբ սկսվում է նախատոնակը: Երեկոյան և Առավոտյան ժամերգությունների ընթացքում Ավետարանների ընթերցումները նվիրվում են քառասնորյա Փրկչի Տաճար գալու:

Եկեղեցու ատյանում արտասովոր լուսավորություն է տիրում: Հավատացյալները մասնակցում են աղոթքին՝ ձեռքներին մեկական մոմ: Այդ լույսը՝ որպես Քրիստոսի փրկության լույսի խորհրդանշ, ժամերգության ավարտին տաճում են և լուսավորում իրենց օջախները: Այս ամենը կազմում է լույսի մի յուրօրինակ տոնախմբություն, որը Սիմեոնի Քրիստոսին տված «Լույս» անվանման խորհուրդն ունի:

Տյառնըդառաջի նախատոնական եկեղեցում կատարվում է Անդաստանի կարգը՝ արտերի և այգիների օրհնությունը, որը ծնունդ ավարտի և գարնանամուտի մունետիկն է:

Տյառնըդառաջի ծիսական արարողակարգը սկսվում է փետրվարի 13-ին՝ երեկոյան ժամերգության ավարտին, երբ սկսվում է նախատոնակը: Երեկոյան և Առավոտյան ժամերգությունների ընթացքում Ավետարանների ընթերցումները նվիրվում են քառասնորյա Փրկչի Տաճար գալու:

ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ ՏՈՆԻ ԾԻՍԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՐԳ ԿԱՐԳԵՆԻՍՏՈՒՄ

Տյառնըդառաջի ծիսական արարողակարգը սկսվում է փետրվարի 13-ին՝ երեկոյան ժամերգության ավարտին, երբ սկսվում է նախատոնակը: Երեկոյան և Առավոտյան ժամերգությունների ընթացքում Ավետարանների ընթերցումները նվիրվում են քառասնորյա Փրկչի Տաճար գալու:

Տյառնըդառաջի ծիսական արարողակարգը սկսվում է փետրվարի 13-ին՝ երեկոյան ժամերգության ավարտին, երբ սկսվում է նախատոնակը: Երեկոյան և Առավոտյան ժամերգությունների ընթացքում Ավետարանների ընթերցումները նվիրվում են քառասնորյա Փրկչի Տաճար գալու:

խոսելի է, որը տգետների կողմից է ներմուծված»:

Ժողովուրդական սովորույթ է նաև Տյառնըդառաջի կապակցությամբ նորապսակներին այցելելը: Նորապսակները այդ տոնական օրը գալիս են եկեղեցի, որի բակում մեծ խարույկ է վառվում, ուր երգվում են հոգևոր երգեր: Ըստ սուրբ Գրիգոր Տաթևացու՝ խարույկն ունի հետևյալ խորհուրդները:

Խարույկի հուրը բորբոքելով՝ Աստծու սիրտ հուրն ենք խնդրում:

Հեթանոսները Աստծու պատիվը կրակին էին մատուցում, իսկ քրիստոնյաներս կրակը ծառայեցնում ենք Աստծուն: Ինչպես երբայցի մանուկները ծառի ուտեղը ընծայեցին Քրիստոսին, այնպես էլ մենք կրակն ենք ընծայում:

Երկրորդ գալստյան ժամանակ հուրը պիտի գնա Տիրոջ առջև, որպեսզի լուսավորի սրբերին և բարեպաշտներին, իսկ չարերին ու անհավատներին սատանայի հետ հավիտենական հրի դատապարտի:

ՔԱՌԱՍՆՈՐՅԱ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒՆ ԸՆԾԱՅՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Տյառնըդառաջի՝ մանուկներին իրենց ծննդից քառասուն օր հետո տաճար տանելու և Աստծուն նվիրելու սովորությունը մնաց նաև մեր եկեղեցում: Հայ մայրերը իրենց քառասնորյա մանուկներից բերում են Եկեղեցի, ուր քահանան, Մաշտոց ծիսատեսույանից քառասնորյա մանուկների կարգ կատարելով, երեխային ընծայում է Աստծուն և խնդրում, որ Աստծու ողորմությամբ շնորհի հաստատում լինի մանկան վրա, որպեսզի Աստծու ամենագործողը աչք միշտ առողջ պահի նրան և արժանացնի սուրբ Հայրորդությանն ու երկրեցի արքայությանը: Քահանան այս կարգով միևնույն ժամանակ նաև երեխայի մոր համար է խնդրում, որ Աստված մարդի նրա «մարմին պիտուր և հոգու բիծը», արժանացնի մտնելու աստվածային փառքի սրբություն և վայելելու անսպառ բարիքները: Ընծայման կարգը ավարտվում է «Պահպանի՛ր» և «Հայր մեր» աղոթքներով:

Տյառնըդառաջի տոնը ճշմարիտ լույսի, աստվածային լույսի տոնն է:

«Ես եմ Լույսն աշխարհի» (Հովկ. Բ 12):
«Ասված Լույս է, եւ Նրա մեջ խավար չկա» (Ա Հովկ. Ա 5):

Մենք էլ միասին դիմավորենք այդ Լույսը լուսավոր այս տոնին: Մենք, որ փառաբանում և օրհնում ենք Նրա խորհուրդը: Մոտենա՛ք Նրան խանդավառ հավատքով և պայծառությամբ: Մեր հոգու մարած կանթերը բողբաջա՛նք Նրա կենսամորթ շողերով՝ մեկ անգամ ևս օրհներգելով Սիմեոն Ծերունու խոսքը. «Լույս, որ հայտնություն կլինի բոլորի համար»:

Գճանք Տիրոջն ընդառաջ ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ:

Վիգեն արկ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ՇՐՋԱՆԸ

«... Ասում են չեզ, հոգով ըն-
բացել են մարմնի ցանկություն-
ը մի կայարանը, բանի որ մար-
մինը հոգու հակառակն է ցան-
կանում, իսկ հոգին մարմնի
հակառակը» (Գաղաթ. 5, 16-
17):

Պողոս առաքյալի այս հորդո-
րը լավագույնս պատշաճում է
Հայ Առաքելական Սուրբ Եկե-
ղեցու օրացույցի այն շրջանին,
որն անվանված է Մեծ կամ Զա-
ռանդողական պահը, որն այս
տարի սկսվում է **փետրվարի 15-
ից**: Մեծ պահը բոլոր պահե-
րից ամենաերկարատևն է և
կազմում է 40 օր:

Մեծ պահը օրինակել է պա-
հել են մարգարեները, ապա
պատվել է Հիսուս Քրիստոսը՝ Իր
40-օրյա ծննդյան փոքրիկ տարի
էն սկսած մեզ: Սկստվելուց հե-
տո, ինչպես գրում է Լուկաս
ավետարանիչը, «Հիսուս Սուրբ
Հոգով ի վերադարձավ Հորդա-
նանից եւ Հոգով անապատ
առաջնորդվեց ու 40 օր փորձվեց
սատանայից: Չկերավ և չխմեց
այն օրերին» (Լուկ., 4, 1-2): Հի-
սուսի ծննդյան օրը ներկա-
յանում է որպես օրինակ Իր հե-
տեւորդներին: Այսինքն՝ Նա մեղ-
սունակ չէր, եւ Նրա ծննդյան-
հոբանոսը զոյւում ու ապշխա-
րություն չէր ենթարկում: Մինչ-
դեռ հավատացյալների համար
Եկեղեցու սահմանում պահը
անպայմանորեն զոյւման, խոս-
տովանության եւ ապշխարու-
թյան համար է, որի արդյունքում
քրիստոնյան իրեն հոգեպես եւ
մարմնապես մարքավ է զոյւա-
ցած է գոյւմ: Սահմանափակե-
լով ֆիզիկական պահանջմունք-
ները՝ մարդն ամենից առաջ
կոփվում է կամքով: Իսկ հաս-
տատականությունը կարելու
նախապայման է Աստծուց
ստացած առաքինությունները
պահպանելու համար: Կան
մարմնական եւ հոգու տկարու-
թյուններ: Մեծ աստվածաբան
Գր. Տաբախչյանը հոգին հիվան-
դացած է համարում այն ժամա-
նակ, երբ նվազում են մարդու
ներքին աշխարհը՝ հոգին ու
միտքը սնող, հարստացող կեն-
դանի գործընթացները՝ հավա-
րել, հույզել եւ սերը: Անա այս մե-
ծագույն առաքինությունների
գործադրումն է նպատակում պահե-
լու հորդորում, որն արվում է կա-
մավոր, Աստծուց բողոքություն
ստանալու հույսով եւ որպես հո-
գեւոր գոհողություն՝ հանձնել
Աստծու սիրո: Այս ամենով՝
պահը քե՛ մարմնի ու քե՛ հոգու
ցավերի բժշկություն է եւ միա-
ժամանակ՝ հարցաձև մեղքի
հանդեպ: Պահը քրիստոնյան
կրթում է քե՛ մարդով, քե՛ հոգով
ու քե՛ մարմնով, իսկ այդ շնոր-
հիվ բարձրանում է ինքնագի-
տակցությունը, մարդը կարողա-
նում է ճանաչել ինքն իրեն ու
աստվածատուր իր կյանքն
առավել իմաստավորել:

Հայտնի է, որ մեր եկեղեցա-
կան կարգով սահմանված են
նաեւ պահի կարճատեւ պահող
օրեր, ինչպես օրինակ՝ օրապա-
հը չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրե-
րին (ի հիշատակ Հիսուս Քրիս-
տոսի մատուցման եւ շարա-
րանքի), շաբաթապահը, առա-
ջադրապ պահը, որը տևում է
5 օր եւ նավակատայաց պահը՝ 5
սուղավար տոներին նախորդող՝
դարձյալ 5-օրյա: Բոլոր կարեւոր
պահերին նախորդող օրն ան-
վանված է Բարեկենդան, այսինք-
ն՝ առատ կերակրվելու ճաշա-
կելու, զվարճանալու օր: Բոլոր
բարեկենդաններից առանձնա-
նում է Բուն բարեկենդանը, որը
նախորդում է Մեծ պահին:

ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկե-
ղեցին Մեծ պահի կիրակիներն
առանձնացրել է հատուկ անուն-
ներով, որոնք Մեծ պահի առա-
նին հանգրվանները բնորոշելով
ամբողջացնում են նրա բուն նպա-
տակը: Ո՞րն է այդ նպատակը:
Ամենից առաջ՝ նախապատրաս-
տել հավատացյալին ըստ արժան-
վույն՝ հոգեպես ու մարմնապես
սրբված ու մարքաված, անկեղծ ցն-
ծությամբ տոնելու Հիսուս Քրիս-
տոսի իրաշխիստ Հարությունը:

Բուն բարեկենդան, Արաքս-
ման, Ամանուհի, Տոնեսի, Դատա-
վորի, Գալստյան, - այսպես են ան-
վանված Մեծ պահի կիրակիներ-
ը: Մրանցից յուրաքանչյուրն
առնչված է աստվածաշնչյան մի
պատուհի, որոնք հյուսված են
իմաստային ներքին կապով:

Բուն բարեկենդանը՝ Մեծ պա-
հի հախճաթաց օրը, միաժամա-
նակ նշված է կիրակիներից առա-
ջինն է: Բարի եւ կենդանություն,
կյանք, այլ կերպ ասած՝ երջան-
կություն, - անա այս իմաստներն
են ամփոփված Բարեկենդան ան-
վանում, եւ կարելի է ասել, որ
վերջինի հաշվով՝ Մեծ պահի
նպատակը հենց բարեկենդանու-
թյունն է՝ երջանկությունը, որին
ամեն մարդ, թերեւս, սրտանց ձգ-
տում է:

Բուն բարեկենդանը մարդկային
նախնական՝ դրախտային, եր-
ջանկության հիշատակությունն է:
Աստծու ստեղծած առաջին մար-
դի՝ Ադամն ու Եվան էին այն եր-
ջանկիները, որոնց Աստված ար-
ժանացրել էր դրախտային երա-
նություն: Նրանք երջանիկ էին,
որովհետեւ ամենից էին, անտեղյակ
չաբից ու բարոյ, աստվածային
սիրով օրհնված ու այդ սիրով լիա-
ցած, մերգաշնակ կապի մեջ քե՛
իրենց շրջապատող բնության ու
քե՛ իրենց ստեղծող Արարչի հետ:
Այդ ամենն Աստծու շնորհն էր, եւ
նրանք կենդանի այդ շնորհի մեջ,
եթե հնազանդվեին Տիրոջն ու
չփորձեին ծառայել բարու եւ չարի
գիտություն ծառի պտուղը:

Այս է Աստվածաշնչի այն հատ-
ված, որն առնչվում է Բուն բարե-
կենդանին: «Աստված դրախտ
տեղեց Եդենում... եւ այնտեղ դրեց
իր ստեղծած մարդուն: Տեր Աստ-
ված երկրից բուսեցեց ամեն տե-
սակի գեղեցիկ տեսելի ու համեղ
մրցել տվող ծառեր: ...Նա պատ-
վիրեց Ադամին ու ասաց. «Դրախ-
տում ամեն ծառի պտուղներից
կարող եր ուտել, բայց բարու եւ
չարի գիտության ծառից մի՛ կե-
նեց. որովհետեւ այն օրը, երբ ու-
տեց դրանք, մահկանացու կդառ-
նաք»:

Այսինքն, ըստ Հովհան Մանդա-
կունու մեկնության, «Ադոն իսկ
մարդուն ստեղծելիս՝ Աստված
պահի պնդությամբ պարսպեց՝
մեր բնությունը եւ առաջին մար-
դուն, որպես առաջին պատվիրան,
տվեց պահի պնդությունը, այսինք-
ն՝ չճաշակել չարի եւ բարու գի-
տության ծառից: Մարդը, եթե պա-
հեր պահի պատվիրանը, կժա-
ռանգեր անխախտ, անմահ եւ ան-
մեղ կյանքը»:

Կրկին մեջբերենք Հովհան
Մանդակունու մտքերը. «Պահի
խոնարհությունը շտկվում են
մեղքելիային բնության շատ ու
շատ բնություններ»։ Իսկ երջան-
կություն չէ՞ արդյոք բնություննե-
րից, մեղքերից ազատ լինելը: Եր-
ջանկություն է փափագում մեզգի
յուրաքանչյուրի հոգին, ուրեմն՝
հետևանքով Պողոս առաքյալի հոր-
դորին եւ կատարեք մեր հոգու
ցանկությունները, այլ կերպ
ասած՝ ընթանալով հոգով:

Աննա ԱՆՈՅԼԵ

Տ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԶԵՊՊԻՍԿԱՌՈՍ ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ

ԱՐՏԱՔՍՄԱՆ ԿԻՐԱԿԻ

**Յանուն Հօր եւ Որդու եւ Հոգույն Սրբոյ, ամեն:
«Որ գորէնս սրբորեան պահոց, նախ ի դրախ-
տին աւանդեցր...» (Հարական):**

Մեծ պահից երկրորդ կիրակին մեր երանաշնորհ
հայրապետները կոչել են Արտաքսման կիրակի՝ ի
նկատի ունենալով առաջին մարդու՝ Ադամի
դրախտից արտաքսումը: Այս առիթով Արտաքսման
կիրակի օրվան մկրիված շարականում սրբազան
ստեղծերուն գրել է. «Պահեցողության սուրբ օրե-
քը դու նախ մեզ ավանդեցիր դրախտում»:

Արտաքսման այս կիրակի օրը, վերհիշելով նա-
խամարդ Ադամի դրախտից արտաքսումը, նրա
անհնազանդությունն ու կամքի բուրբությունը, միա-
ժամանակ անդադարեմբ պահեցողությանը:
Դրանով մենք մեր փորձերը վերագտնել Ադամի
կորցրած երանական կյանքը:

Միքիլի՝ հավատացյալ բույրեր եւ եղբայրներ,
ահավասիկ շուրջ մեկ շաբաթ է, որ գտնվում ենք
Մեծ պահից բառասանորյա շրջանում: Բառասանո-
րյա այս շրջանը հատկապես պետք է մկրիված լի-
ն եւ արդեթի, ապաշխարության, ինքնաբերական
եւ բարեգործության: Բառասանորյա պահի կարգը
մեզ ավանդել է Հին Կտակարանից: Այնտեղ
ստեղծում ենք, որ հանրության սպասարկությանը
կոչված ամեն մեկ անհատ բառասանորյա վերա-
պատրաստման մի շրջան բոլորեւց հետո միայն
մկրիվել է իր գործին: Այսպես օրինակ, Մովսէս
մարգարեն քաշվեց անապատ, ուր աղոթքով ու
խոկումով վերապատրաստվեց իր ժողովրդի ազա-
տագրման սրբազան առաքելությանը: Այդպես
իրենց ծառայությունն սկսած անհատների հանդի-
պում ենք նաեւ Նոր Կտակարանում: Մեր նախա-
կարապետը՝ Հովհաննէս Մկրտիչը, ապաշխարու-
թյան իրավիճակ իր բարոկարան եւ մեղքերի թո-
ղության համար մարդկանց մկրելու սկսելուց
առաջ առանձնացավ անապատային մի վայրում,
ուր բառասան ու աղոթքով եւ ճգնության մեջ ստա-
ցավ հոգեւոր պատրաստություն եւ մկրիվեց իր ար-
բազան գործին:

Այդպես նաեւ մեր Փրկիչը՝ Հիսուս, առանձնա-
ցավ մի անապատ վայրում եւ այնտեղ բառասան
օր պահեցողությամբ, աղոթքով, ճգնությամբ եւ
խոկումով անցկացրեց՝ պատրաստվելով իր սրբա-
զան առաքելությանը:

Ըստ բազմադարյան ավանդության՝ Հայաստա-
նայաց Եկեղեցու նորընծա քահանա հայրերը եւս՝
կանանքի կամ կուսակցին, քառասուն օր քաշվում
են մի վանք, ուր պահեցողությամբ, աղոթքով, ճգ-
նությամբ, խոկումով եւ հոգեւոր ընթերցանություն-
ներով պատրաստվում են իրենց վերապահված
սրբազան ծառայությանը:

Միավասիկ, պահից բառասանորյա շրջանը եւ
անհատի, եւ Եկեղեցու, այսինքն՝ հավաքականու-
թյան համար աղոթքի, բարեգործության եւ ապաշ-
խարության միջոցով հոգեւոր իմաստով վերանո-
րոգելու մի առիթ է: Ապաշխարության այս շրջա-
նը նաեւ արարածին շարժմանի նվազեցման շրջան
է. այդ իսկ պատճառով բոլորս նկատում ենք, որ
մեր եկեղեցիներն յուսաշու խորաններն այդ շրջա-
նում վարազարվում են, երգեցողությունները նվազ
շքեղությամբ եւ ունյինի տխրամած տոնով են
կատարվում, հոգեւորականների դասերը սեւ
փիղոններով սրղոված են զալիս եկեղեցի: Այս բո-
լոր խորհրդարանական վկայում են այն մասին, որ
Եկեղեցին սգավոր է եւ ապաշխարությամբ ու հա-
րատու աղոթքով խնդրում է թողություն իր եւ հա-
մայն մարդկության մեղքերի բավության համար:

Պահից շրջանը Եկեղեցու անդամների համար
ճոխ, կենդանական սնունդ պարունակող կերա-
կությունից իրաժարվելու մի շրջան է: Պահեցողու-
թյամբ զրգռել ու տեսիլներից եւ ըմպելիքներից
հրաժարվելով՝ անհատի մարմինը մարքվում է ծա-
րը սնունդ պատճառած ճնշումներից, ու աղոթքի,
ճգնության միջոցով այդ թերեւսցած մարմինը
կտրվում է աշխարհիկ կյանքի գրգռումներից եւ հո-
գեւոր խոկումների միջոցով ձգտում է աստվածա-
լինին եւ հոգեւոր երանությանը:

Պահեցողությանը զուգահեռ անհրաժեշտ է, որ
անհատը սրտեռանգող աղոթքի՝ Հավաքական կան
առանձնական աղոթքի ժամանակ միայն նա կկա-
րողանա Աստծու հետ հաղորդակցվել: Նա կարող
է աղոթել իր ընտանիքի, բարեկամների, ճնողների,
հայրենիքի եւ համայն մարդկության համար: Երե-
ակապեցեք, քե՛ ինչ հզոր ուժ է երկրից երկինք
առաքելով հավաքական աղոթքի պահին, մանա-
վանդ երբ մոլորակի բոլոր մարդիկ համական
աղոթում են:

Բայց միայն պահեցողությամբ եւ աղոթքով մեր
պահից շրջանն ամբողջական եւ նպատակալից
չի լինի ու մեզ չի պարգևի այն հոգեւոր սնունդը,
որին այնքան անհրաժեշտորեն կարիք ունենք,
եթե ապաշխարության եւ մեղքերի թողության հա-
մար անհրաժեշտ եղող զոյւումը չունենաք:

Ապաշխարության եւ զոյւումի միջոցով մեղքերի
թողության հասնելը վսեմագույն նպատակն է
ամեն մի հավատացյալի, թողության զգացողու-
թյունը մեր ուսերից ամենաձմար բեռները դնել
շարտելու եւ հանգիստ շունչ առնելու մի պահ է,
կարծեք: Այս իմաստով էլ Հովհաննէս Մկրտիչը
Հորդանան գետի եզերքին ապաշխարություն էր
բարոգրում՝ ասելով. «Ապաշխարեցեք, որովհետեւ
մտաւ է Աստծու արքայությունը»: Մեկնից ոչ որ չի
կարող ասել, որ ինքն ամենի է եւ արդար: Չկա աշ-
խարհում ամենի մարդ, իսկ մեղանչականության
գիտակցությունը մարդու նրբագագ, ղովարախաճ
եւ ինքն իր հանդեպ պահանջկատ լինելու արտա-
հայտությունն է: Երանի՜ նրանց, որոնք անդրա-
դաճալով իրենց մեղքերին՝ զոյւում են, ապաշխա-
րում ու այդպիսով բավության արժանանում: Մեղ-
քը աղոթքով, զոյւումով, ապաշխարությամբ, ար-
ցունքով եւ նյութական գոհողությամբ է բավվում:
Մեր Եկեղեցու ապաշխարության շարականները,
գրված Մ. Մեսրոպ Մաշտոցի կողմից, լիովին ար-
տահայտում են մեղավոր մարդու հոգեկան վիճա-
կը. «Մեղք իմ բազում են յոյժ, ծանր եմ քանզի զա-
պ ծովու, քանզի քեզ միայնով մեղայ, որդորեմ
ինձ, Աստուած» («Իմ մեղքերը չափազանց շատ
են, ավելի ծանր, քան ծովի ավազները, որովհետեւ
Զո դեմ մեղանչել եմ, որդորմի՜ր ինձ, Աստված»):
Ապաշխարությունը մեղավորի անկեղծ անդրա-
դաճն է իր ուսերին ծանրացող բազում մեղքերի:
Մերապարտ աղերսարկում ապաշխարությամբ եւ
զոյւումով մեղքի ծանր բեռը ցանկանում է թոթափել
ու ազատագրվել Տիրոջ միջոցով:

Բայց եթե պահեր, աղոթքը եւ ապաշխարությու-
նն առանց բարեխիղրության ու գոհողության կա-
տարվեն, որանց քափչ նպատակն իրականանալ
չի կարող:

Անհրաժեշտ է, որ ապաշխարող անհատը լինի
բարեխիտ, գթառատ եւ պատրաստ օգնելու իր
նմաններին:

Աստված մեզ բոլորիս էլ իր թանկագին շնորհնե-
րով է զարդարել: Մեզնից շատ-շատերը, կյանքում
իրենց ընձեղած հնարավորություններից օգտվե-
լով, կարողացել են հասնել բարձր պաշտոնների,
դիրքերի, ինչպես նաեւ նյութական առավել կամ
նվազ բարիքների տիրանալ: Ոմանք, բարձր դիրքի
հասնելով, կաշտում են իրենց արդեն անբաժանե-
լիորեն՝ առանց մտահոգվելու իրենց նմանների
ճակատագրով ու օգնության ձեռք չեն երկարում
նրանց: Եթե անհատը ընկալալի է, պաշտոնամոլ,
մեծամիտ ու անճանախ, նա ոչ մի օգուտ չի կարող
տալ իր նմաններին եւ իր շրջապատին: Եթե մարդ
իր դիրքն ու պաշտոնը միայն իր անձի համար է
օգտագործում, ուրեմն մեղք է գործում: Անհատը
պետք է գիտակցի, որ Աստված գուր տեղը չէ, որ
հնարավորություն է տվել իրեն սովորական մահ-
կանացուների մակարդակից ավելի բարձր աստի-
ճանի վրա կանգնելու: Այդ իսկ պատճառով ենթա-
կան բարոյական հարկադրանքի տակ է գտնվում
իր Աստծուն եւ իր ժողովրդի առաջ՝ իր հնարավոր-
ության սահմաններում օգնելու համար նրանց,
ովքեր կարիքի մեջ են գտնվում: Ամեն մարդ պետք
է գիտակցի իր վրա դրված բարոյական պարտա-
կանությունները: Նա անգամ ամենափոքր հնա-
րավորությամբ դեպքում պետք է օգնի տոնակին ու
աղքատին, այցելի հիվանդներին, մխիթարի բռն-
ություն տառապողներին, նյութական ու հոգեւոր
օգնության ձեռք մեկնի բոլոր նրանց, որոնք կարի-
քի մեջ են: Մեզ պարզված օգնություն հայցող բո-
լոր ձեռքերին, օգնություն խնդրող աչքերին պա-
տասխան պետք է տանք: Եթե մեզ բախտ է վի-
ճակված շքեղության մեջ ապրելու, ուրեմն չափի
մոռանալ խեղճ ու անօգնական մարդկանց: Դե՞
որ աշխարհում չկա նյութական բարիք, որ հավեր-
ժորեն մեր սեփականությունը մնա: Կյանքում
ամեն ինչ անցավոր է: Մի օր, երբ Արդար Դատա-
վորի առաջ կանգնենք, ի՞նչ պատասխան ենք
տալու մեզ տրված հարցերին: Ավետարանն առում
է. «Անիրավ մամոնայից, այսինքն՝ փողի միջոցով
ձեզ համար անկողնելի բարեկամներ ստեղծեք»,
այսինքն՝ փողն օգտագործեք միայն ու միայն այս
աշխարհում բարիք ստեղծելու համար: Որքան ճշ-
մարիտ է հենց Ավետարանի երկրորդ պատգամը
փողի մասին.

Շարունակություն էջ 5

ԲԱՆՔ ԿԱՐԴԱՆԻ ԽՈՍՔԸ ՍԱՐԳՍԿՆԵՐԻՆ

Հայր պարեհազուններ են ևս մեղե, ևս դուր էլ՝ ինչ հեղ, շար անգամ են հաղթել, երբեմն էլ նրանք են հաղթել, բայց ավելի շար հաղթել են, քան հաղթվել: Բայց այդ բոլոր հաղթանակները մարմնի պարծանք էին սուկ, որովհետև թագավորի հրամանով էին կոչվում:

Ախավակի մեծ մեծ մարմնի վրա ունեն թագմարիվ վերքեր ու համախա բացազործություններ են արել, որոնց համար նաև մեծամեծ պարգևներ են արացել: Ես այդ բացազործությունները համարում եմ անարժեք ու պարգևները՝ ոչինչ: Արդ, եթե մահկանացու հրա- մանարարի համար այդ բացազործություններն էին կարևորում, որքան ավելի պիտի կարգարենք մեր անմահ Թագավորի համար, որ րդերն է ողջերի ու մեռածների և որը պիտի դարի մարդկանց իրենց գործերի համեմատ:

Սկիզբը էջ 4

«Ձեզ համար գանձեր դիզեցեք հեղներում, որտեղ ոչ ցեղեր ու ոչ էլ ուտիճը կարող են ապականել այն»: Այն գանձը, որ դիզելու ենք երկրներում, սիրելիներ, միմյան գոհողությամբ, սիրո, ծառայությամբ, մարդասիրությամբ և անակարկ նվիրումի միջոցով է դիզվում: Ահա այս գանձն է կարեւորը, որովհետեւ այն մնում է հավիտյան և մեզ արժանացնում վայելելու մեծ Տիրոջ ու Հոր անանց ներկայությունը:

Հայ ժողովուրդը 10-րդ դարում ունեցել է մի թագա- վոր՝ Աշոտ Գ. անուհով: Սա այն թագավորն էր, որ իր արքայազնիստը Կարսից Անի էր տեղափոխել: Երևա- րար ու բարեսիրտ էր նա, բնավորությամբ այնքան խե- տտ էր թագավորական օծում ստացել և զան բարձրա- ցել: Նրա գլխավոր նպատակն էր երկիրը բշտամիների հարձակումից հեռու պահել և իր խաղաղությանը դա- շինքներ կնքելով: Նա բաղաբացիների կյանքի ապա- հովության համար պարսպապատել էր Անին: Թագա- վորը երկրի բնակիչներին դուրսբերումներ էր բնօրնել առևտուրով և արհեստները զարգացնելու համար: Նա կառուցել էր եկեղեցիներ, վանքեր, հիվանդանոցներ, որբանոցներ, բորոտանոցներ, հյուրանոցներ և ծերա- նոցներ՝ իր ժողովրդի կյանքի բարվոքման համար: Ին- ճը երբեք չույլ չէր պաշտել, ոսկյա, արծաթյա փսեմե- րից չէր օգտվել, բանկարծեք բաժակներից չէր խմել, ընդհակառակը՝ բաղաբացիները օտարականներին, զանազան բնակիչ աղքատներին ու անկյաններին իր սեղանից էր կերակրել և իր բաժակից գինի էր մատու- ցել նրանց: Իր ընտանեկան վեճերը լուծել էր արդար կերպով՝ առանց ցավ պատճառելու իր շրջապատի մարդկանց: Այդ պատճառով էլ Աշոտ Գ թագավորին ժողովուրդը տվել էր «Ողորմած» մականիքը՝ ընդգծելու համար նրա բարեսիրտությունն ու բարոյական կերպա- րը: 977 թվականին, երբ Աշոտ Ողորմած Հայոց թագա- վորը մահացավ, մեծ սուգ տիրեց Հայոց աշխարհում: Միևնից այսօր մա հիշվում է: Նրա մահից բազում դր- վատալից գրքեր են գրվել: Ախուրյան գետի ափին Ս. Գեորգի եկեղեցու բակում գտնվող նրա գերեզմանն ուխտավայր է դարձել մեր ժողովրդի համար:

Այո՛, մարդն անցավոր է՝ անկախ նրանից թագավոր՝ է նա, քե՛ս համեստ մահկանացու: Անմահ են մարդու բարի գործերը, որոնց մասին տեղեկությունները սե- րունդները փոխանցում են միմյանց: Վկան Աշոտ Գ թագավորի պատմությունն է: Այդ մարդիկ անպայման արժանավայր են Մատնո հաճությունը:

Մեծ պահոց այս հոգեմորոգ բառաստեղծ շրջանում բոլորս ամենաիր պահեցողությամբ, աղոթքով, պայա- շարությամբ վերադառնեք մեր մեջ ապավանքի տի- պն ու կերպարը և անկորնչելի դարձնեք այն մեր կյանքի բոլոր օրերին: Նաեւ մեր աղոթքն ու պաղա- սանքը թող բաղաբարությամբ ընդունվեն մեր Տիրոջ՝ Հի- սուս Քրիստոսի կողմից, որպեսզի Նա պարգևի աշ- խարհին խաղաղություն, մարդկանց մեջ սեր և արդա- րություն:

Ամեն:

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 11

ՏՈՆ ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՆՆՑ
ՎԱՐԴԱՆՆՑԻ ԶԻՆՎՈՐՆԵՐԻ
ՇԻՐԻՄՆԵՐԸ ՎԱՅՈՑԻ ՉՈՐՈՒՄ

Հայոց պատմության դժոխակ տա- րիներին ժողովուրդը միշտ էլ մտածել է ուղիներ գտնելու իր գոյությունը պահպանելու համար: Այդպիսին էր նաեւ 5-րդ դարը: Վասն հայրենյաց ու սուրբ հավատի՝ հայ ժողովուրդն իր առաջնորդ Վարդան Մամիկոնյանի ղեկավարությամբ դուրս եկավ պա- րարի՝ ընդունել բռնակալության, հա- մուն իր ազգային անկախության և արժանապատվության պահպանման ու սուրբ հավատի: Ավարայրի ճա- կատամարտը ոչ միայն փառք բերեց նրա հերոսներին, այլ ամենախորշն՝ այդ հերոսները ծնող ժողովրդին: Այդ ճակատամարտում անմահացած մարտիկների հիշատակին է նվիր- ված Ս. Վարդանանց տոնը, որը մեծ շուրջով մեր եկեղեցին մշտն է փետր- վարել: Այս տարի այն նշվում է ամսի 11-ին: Մյուսնայց պատմիչ Ստ. Օրբե- լյանն իր պատմության մեջ նշում է, որ Վարդանանց նահատակությունից հետո հայկական մի գունդ նահան- ջում էր դեպի «յամուր շախարհ Ար- ցախայ»: Պարսից զորքը վրա է հաս- նում Վայոց ձորի Սոգ և Եղեգյաց գետերի միջև գտնվող մեծամեծ քա- րերով պարսպված բլրաբերդի մոտ: Հնդհարում վերջանում է հայոց գն- դի պարտությունը, շատերը նահա- տակվում են, մնացածները խուսա- փում են և քաշվում Եղեգիս գետն ի վեր՝ մի քանի անգամ ընդհարվելով հետապնդողների հետ: Վարդանանց հերոսների երկու խոշոր գերեզմանա- խումբ այժմ էլ պահպանվում է Վա- յոց ձորի մարզի տարածքում՝ կապե- լով Եղեգմանդի գերեզմանոցի մի մասը և առանձին գերեզմանոց Հա-

տին գյուղում: Բոլորաբերդի մոտ առաջին անգամ նահատակվածների վրա Գյուտ կարողիկոսի հրամանով կանգնեցվում է վկայարան: «Կանգ- նեցին ճեմարան իմն երկնաման շի- նուածքով երկնագնդերս եւ եռախո- րանս եւ երկաց կողմանէ գալիսք եւ սրահակս: Վերնատունս սեսմբք եւ սրանէլի յօրինուածովք շինեալ...»:

Պատմագրի հիշատակած տեղում, որը հիմուն կրել է Խոտորակե անունը, այժմ Եղեգմանդ քաղաքն է, որի հա- րավայրին երկին գտնվող բլրի վրա այժմ էլ մնում են Վայոց ձորում ին- նարական տեխնիկայի ամենա- հին մուշ հանդիսացող մեծամեծ քա- րերից շարված պարիսպները: Նրա- նից քիչ հեռու՝ բեր բլրապանքին, գտն- վում է Վարդանանց պատերազմի մի խումբ մասնակիցների գերեզմանա- վայրը: Նրանց շիրիմներին դրված են ամենալ գերեզմանաքարեր:

Գյուտ կարողիկոսի հրամանով շինված վկայարանը 19-րդ դարում վերանորոգվել է, դարձել բազիլիկ եկեղեցի, որն այսօր Եղեգմանդի հավատացյալ ժողովրդի հավաքա- տեղի է դարձել, եւ որտեղ իրագործ- վում են ամենօրյա կրոնական արա- ռողությունները:

Կարծում ենք՝ ժամանակն է, որ նկատի ունենալով պատմական իրո- դությունը և նահատակների շիրի- մների առկայությունը՝ Վարդանանց տոնը մեծ շուրջով նշվի Եղեգմանդ- րում:

Քորիս ՔՈՇԱՐՅԱՆ, Եղեգմանդ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ՝ ԳՈՐԾՈՎ

Մեկ և կես տարի է, որ հաճախում են Քրիստոնեական դաստիարակու- րյան ու բարոգություն կենտրոնի Վանաձորի ուսուցիչների պատ- ռաստման լսարան և ապրում են մեծագույն խորհուրդների աշխա- րհում, որոնք երբեք էլ չեն գտել ոչ մի գիտության, ոչ մի հանճարեղ գրքի մեջ: Դա Մատնո գիտությունն է, քրիստոնեական հավատը, Աստծո մեծագույն սերն է, Հիսուս Քրիստո- սի եզակի դերն է մարդկության փր- կության գործում: Առաքելությունը, որ ուսումնասիրում են Հին և Նոր Ուխ- տերի վերլուծությունը, քրիստոնեա- կան, Հայ եկեղեցու պատմությունը, Եկեղեցու տոներն է ծեսեր՝ լրացնում և ամբողջացնում են Աստծո մասին մեր պատկերացումները, օգնում հասկանալու ատվածային վեհա- գույն ճշմարտություններն ու խոր- հուրդները: Մարդուն, որ տիեզեր- քում մի հյուլ է, բայց Աստված ար- ժեքավորում է նրան իր ստածած սի- րով, ցույց է տալիս, քե ինչպես պետք է ճշտ ապրել, տալով օրենք- ները, ստեղծելով նրա համար կյան- քի պայմաններ՝ հոգ է տանում նրա համար կյանքի դժվարին իրավի- ճակներում, սովորեցնում և դաստի- արակում ինչպես գթաշատ հայրը, պատմում շարունակների և պատ- վիրազանքության համար է օրի- նում հնազանդության համար:

Հայ ազգը հարատեւեց միայն իր երկու հսկա պտերով՝ քրիստոնեա- կան հավատով և հայոց գրեթե, որի հայտնի գործումից հետո՝ 406 թվականին, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցն ամբողջ Հայաստանում մեկ բացեց դպրոցներ, որտեղ հայ մանուկները, մայրենիով հեգելով Աստվածաշու- նչը, իրենք են հետազոյում գինվո- ռազմկցիցն քրիստոնեական հա- վատի բարոգմանը և տարածմա- ղը՝ դառնալով մի-մի ջահ Հայոց աշ- խարհի լուսավորելու համար:

Մեր ժամանակներում սնկերի մեծն Ժուսնում են աղանդները, իրենց սխալ վարդապետությունը

տմից տուն տանելով՝ շեղում են ան- տեղյակ մարդկանց ճշմարիտ ու- դուց, նսեմացնում են մեր Սուրբ Եկեղեցու դերը:

Հայաստանի Հանրապետության բարձր առյանների հարգելի պե- տական այրեր, որպես կրոնի ապա- կա ուսուցիչ՝ բազմահարգ մարդ- կանց անունից հորդորում եմ ձեզ՝ աջակցել լինել Հայաստանն իրապե- տախոնայ դարձնելու գործին, որ- պեսզի մեր մանուկներն ունենան բարոյական բարձր նկարագիր, հայրենասիրություն, հոգու մաքրու- րյուն, ազնվություն, հարգանք պե- տության, շրջապատի հանդեպ և վերջապես՝ միանա մարդկության մեծ երբին՝ հասնելու աստվածային փրկության վերջին հանգրվալ՝ երկ- նային թագավորություն: Դրա հա- մար անհրաժեշտ պայմանը մա- մուկների հոգեւոր կրթությունն ու դաստիարակությունն է, որը պետք է իրականացնա դպրոցներում կրոնի ուսուցում մտցնելով: Եղեք մեր սուրբ հայրերի սկսած գործի շարունակող- ները, օգնեցեք հայ ազգին բարձրա- նալու, քանզի ով չի ճանաչում Աստ- ծո երկրպիտ, ով գուրկ է հավատից, նա խաղաղ մեջ է, եւ իր գործերն էլ խավար են, միմյնեռ «Աստծո շնչով գրված ամեն գիրք օգտակար է ուսուցման, համոզմանության ուղղելու և արդարության մեջ խրատելու հա- մար, որպեսզի կատարյալ լինի Աստծո մարդը և պատրաստ՝ բոլոր բարի գործերի համար» (Բ, Տիմ., Գ, 16-17):

Քրիստոնեության՝ Հայաստանում պետականորեն հաստատման փա- նավոր 1700-ամյակի տոնակատա- րության գնաճը հանգիստ խորձով, որ, ըստ մեր կարողության, կատա- ռեցինք մեծ և պատվավոր գործ, Հայաստանի դպրոցներում հայ մա- մուկները սովորում են Աստվածա- շունչը, որ բոլոր հայերը դառնում են քրիստոնյա՝ գործով:

Լիդա ԿԱՐՈՅԱՆ, ք. Վանաշոր

ՆԵՐՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ

ՈԳՈՎ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Մեր հոգիներում երկին բարձունքից Ոչ միայն այսօր, այլ ընդմիշտ իջիր, Մրսած, վախտորած եւ ամայացած Մեր սրտին հաւատ եւ յոյս ներշնչիր:

Կամքն է մեր տկար, բոյլ ենք եւ անկար, Դարձել ենք շուար եւ թափառական, Անորոշ, Վիոր եւ աստանդական, Խիզախութիւնից քո մեզ շնորհիր:

Խաղախում ենք մենք օտար ալիերում, Մեզ ցոյց տուր ուղի մոր սխարնքների, Տոգորիր սրտներս վասն արարումի, Զոհաբերութեան եւ նուիրումի:

Կեանքի մոր տեսիլք մեր առաջ բացիր, Տեճնով հոգեւոր մեր սիրտը շարժիր, Նորոգիր դու մեզ հաւատով հօգոր, Հայրենեաց փառքով մեզ խանդավառիր:

Ո՛վ սպարապետ, տօնին Վարդանանց Մեզ դարձրու զինուոր՝ քո ոգով լցուած, Խօսքովդ ոգեղեն մեր հոգին թովիր, Հայրենեաց սիրով սրտներս առկայծիր:

Եկ, սպարապետ, եթէ դու չգաս, Մենք տանով կը տանք մարտը մոր դարի, Եղիր մեզ պաշտպան, եղիր մարտակից, Լեր մեզ առաջնորդ, հօգօր գորակից:

02.02.97թ.

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳՍԻ
ՏՈՆԸ՝
ԵՐԻՏԱՍԱՐԳՆԵՐԻ
ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ՕՐ

Արարտյան հայրապետական բեմի առաջնորդական փոխանորդ Ս. Գաբրե- ղին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանի հաս- տատմամբ՝ արդեն մեկ տարի է Տյանդըն- դառաջի, Ավետման, Սուրբ Սարգսի տո- ներին, ինչպես նաեւ ուսումնական տա- րեկներին նշանակվել են օրհնության հատուկ օրեր: Այդ օրերին Արարտյան հայրապետական բեմի բոլոր եկեղեցի- ներում համապատասխանաբար օրհնվում են մեկ տարվա շրջանի նորասկսվածները, որոնցմանության շրջանում գտնվող կա- մայք, երիտասարդները, ուսումնական հաստատությունների շրջանակարտնե- րը:

Այս տարվա հունվարի 30-ը շատերի հիշողության մեջ կմնա՝ որպես սիրո ու բարի իղծերի կատարման օր. այդպիսին էր հայտարարվել Սուրբ Սարգսի, նրա որդի Մարտիրոսի և 14 զինվորների հի- շատակման օրը: Եւ սրբերին նվիրված տոնակատարությունը զուգակցվեց երի- տասարդների օրհնության արարողու- րյամբ: Օրհնություն ստանալու փափագ ունեցողների հոսքը Սուրբ Սարգսի եկե- ղեցի շարունակվեց մինչեւ ուշ երեկոս: Հնդ որում՝ գայիս էին ոչ միայն երիտասար- րներ, այլեւ մանուկներ ու ծերեր: Նրանց հիշողության մեջ անցինք կնճա այդ օրը: Եկեղեցու բակում օրհնության արարու- րությունը կատարող հոգեւորականներին թվում էր նաեւ ինքը՝ Գաբրեղին սրբազա- նը:

Ըստ Մարտ Սարգսյանի թղթակցության

ԱՐՇԱԿ ՏԵՐ-ՄԻՔԵԼԵՅԱՆ ԻՆՆ ԵՐԱՆԻՆԵՐԸ

Սկիզբը՝ «ԲՀ», 1998, դեկտեմբեր Ա
«Երանի՛ նրանց, որ փառքն ու ծաղկն ունեն
արդարության, որովհետեւ նրանք միշտ հազե-
նան»:

Մենք կարող ենք հոգով արդա լինել, այլեւ սգա-
վոր ու հեզ, սակայն այդ ամենը դեռ բավական չէ
մարդուն ասվածային խոսքերի բեղմնավոր ան-
դասան դարձնելու: Աղիասությանը, սգավորու-
յանը եւ հեզությանը մարդ զգում է իր անդասան-
ների կարոնջալ վիճակը, սակայն մի մոր վիճակ է
հարկավոր, որմեզի անդասաններն օրգսօրե
հագեցնեն եւ բեղմնավորվեն, սնուցվեն ու աճեն:
Այդ է օգեսուն Քրիստոս իր չորրորդ երանության մեջ:

Մարդը հոգեւոր ու մարմնավոր էակ է, եւ նրա
կյանքի բոլոր գործունեությունները հոգեւոր եւ
մարմնավոր եղանակները թափանցում են: Եթե
մարմնի չենք սալիս կերակուր, չի դիմանում,
նույնպես եւ հոգին: Նվազում է կորցնում է իր
վառվառ գործունեությունը, եթե գրկում ենք նրան
իր կերակուրից: Սակայն լինում է ժամանակ, որ
մարմինը եւս հազուրդ է զգում, մինչդեռ ոչինչ չի
ընդունել, եւ դրանք ծանր ժամեր են, երբ մարդու
սամանքը դառնում է դառնության մարդո՜ղ: Սիս
համուն է բծիբել, չալիս է մարդաբափ դեղեր,
մարմուն է սամանք, աղաք քաջվում է դուրեկով ա-
խորժակը, եւ մարդ վայելչապես սկսում է ունել:

Այս բանը ոչնչի առավել զգալի է մեր հոգու հա-
մար, որ եթե մեղերի պիտույն ընկնում է, չի փախա-
նում սնունդ, ծո ծաղկային մեջ է եւ ծափալի գա-
զացում չունի: Այստեղ եւս դեղ է մեզ, որմեզի
միտքը դուրս ժայթի այդ թունաբեր եւ թունալի ախ-
տեր, թոթափի մեղերի որոգայթի ծուղակը, աղա-
պազակվել՝ զարգանա, ախորժակի գա եւ ցան-
կանա ծափալի այն հոգեւոր կերակուրներ, որոնք
միայն հազուրդ են սալիս եւ լիացնում հոգին: Այո-
նեք է միայն երեւա գալիս այն փառքն ու ծաղկը,
որոնք մասին Տիրոջ երանությունն է: Նա երանի է
սալիս նրան, ով ունի «Տիրոջ խոսքը լսելու փառք»:
Սակայն ոչ միայն փառք մեզ է ունենալ, այլեւ ա-
խորժակ: Այն ժամանակ կհագնեն եւ սարմուռե-
րուի հեճ կալի: «Չազեցրեց փառքածներին եւ բա-
րությանը լիացրեց կարոնջաներին» (Սղո., 62, 9):

Իսկ արդարության մարդ ունեցողը կսանա այն
երեւակուր, որ նույնպես Քրիստոս էր ու ուսում, այն,
որի մասին ասում է. «Իմ կերակուրն այն է, որ կամը
կասեմք Նրա, ով իմն ուղարկել է, եւ կասեմք
Նրա գործը» (Յովհ., 7, 34): Եւ իրոք, իրականացնել
Աստուծո կամը եւ կասեմք Նրա գործը այնքան բազ-
մաբովանակ է, որ Նրա հազեցածը երեք է չի փառ-
քն: Իսկ ծածարի ծաղկի համար է, որ Քրիստոս
դասաւանդություն է հայտնում զովաբալ ջուր
սալու: «Իսկ այն ջուր, որ եւ նրա սալու են, նա
մեջ կլինի բխող ջրի աղբյուր հալիսեանական կյան-
քի համար» (Յովհ., 7, 14): Այս բաների համար մեզ
է լինել մեր փառքն ու ծաղկը՝ մեր ախորժակն ու
ծափալ խառնող թույնները մաքուր եւ ազատված:
Քրիստոս իմն է կենաց հացը եւ կենդանության
ջուրը, մենք միայն մեզ է գիտենալ փառքն եւ ծա-
ղկը, որմեզի կարողանալով ախորժակ Նրա մա-
րմնն ու ախորժակ Նրա կենդանի խոսքն ու ներգո-
ծությունը վայելելու եւ փրկվելու համար:

Աւարա, 1893 (շարունակելի)

ՏՅԱՌՆԸՆԱՌԱՋԻ ԽԱՐՈՒՅԿԸ

«Եւ հուրը բորբոքելով՝ Նրա սի-
րոն հուրն ենք խմորում» (Ս.Գրիգոր
Տաթևացի):

Հայաստանյայց Առաքելական
Սուրբ Եկեղեցու հնավանդ հոգեւոր
բարեպաշտական արարողություննե-
րից է Տյառնընդառաջի տոնը նախօ-
րեին երեկոյան ժամեղությունից հե-
տ, խառնուկ վառելը:

Սույն ավանդույթը, ինչպես որ բա-
ցարում են մեր Եկեղեցու երեւելի
դեմքերը, հեթանոսական մի սովոր-
ություն է՝ կաթով Հայոց դիցաբա-
նում կրակի, լույսի ու Արեգակի աս-
վածությունը մարմնավորող Սիւրի
չաստն հեճ, որ մեր Հավաքո Յոհ. Ա.
Գր. Լուսավորչի (301-326) կողմից վե-
րմասավորվելով եւ դասաւանդվել-
ով կցվել է իրսոնեական տոնին,
այս դարաշաղկուն՝ «Քառասնօրեայ
Գալստեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ
ի Տաճարն» տոնին: Աստվածային հա-
վանաբար այդ իսկ նկատ ունենա-
լով՝ Հայոց Եկեղեցու «Տոնացոյց»-ի
մեծ բարեկարգիչ Սիմեոն Երեւանցի
կաթողիկոսը (1763-1780) լուր է. «Հի
ուրը մոյսվելով խոսքի է, որը սգե-
նեւի կողմից է ներմուծված»: Սակայն
միեւնոյն ժամանակ մեզ է մակաբե-
րել, որ հայոց աստվածաբանական
կուր միտքն իր իմնավոր բացա-
րություններն է արել Տյառնընդառա-
ջի նախօրեին երեկոյան ժամեղու-
թյունից հետո, վառվող խառնուկի կա-
ռակցությամբ:

Այդ սուրեք բարգամաբար մերկա-
յացնում ենք Հայոց Եկեղեցու եռամեծ
վարդապետ Ս. Գր. Տաթևացու բա-
ցարությունները:

«Իսկ թե ինչո՞ւ ենք կրակ վառում:
Նախ՝ որովհետեւ [երբ] Տերը սաճա-
րին մտնեցաք, դուռն իմնիւնքն բազ-
վեց, մեծ ճայթում եղավ, եւ փառքը
սիւեղերի օրհնակով դուրաց: Եւ բոլոր-
ը վառված լույսերով եկան սաճա՝
Տիրոջ ընդառաջ, եւ ասացին. «Տերն
անցավ այս դեմքերով»: Ուստի այդ օր-
վա շոնն անվանվեց «Տեառնընդառա-
ջ», «Տերն ընդ այս», որն աղավա-
ղելով ասում ենք՝ «Տեր ընդ էս»:

Եւ մեր դրա համար նույն օրհնակով՝
հուր ու ջահ վառած, Տիրոջ [սաճա]՝
գալստյան նախասոճական ենք կասա-
րում:

Երկրորդ՝ հեթանոսները բոլոր արա-
ածներին էին դասում, առավելա-
բար հիւն, ինչպես դարսից ազգը:
Այժմ էլ՝ հյուսիսային կողմերում օա-
սերն են կրակադաճներ: [Ուստի] դրա

համար մենք վառած հուրն ընծայում
ենք իր փառքի Աստուծ, թե՛ «Դու եւ
ծածարիս Աստված, որ այժմ երեւա-
ցիր», իսկ հուրն ասված չէ, այլ՝ Քո
արարածը: Դրա համար Քեզ ծառա-
յություն ենք բերում, ինչպես որ երա-
յեցի մանուկները՝ ծառերի ուսերն ըն-
ծայեցին իր փառքի Քրիստոսի (հմմտ.
Մատթ., ԻԿ, 8), որովհետեւ Նա է
ծածարիս Աստված, նույնպես եւ մենք
հուրն ենք ընծայում: Եւ ինչպես որ [Ա-
նանիան ու իր ընկերները], երբ հի
մեջ ընկան, գովում ու օրհնում էին
Աստուծո (Դանիել, Գ, 51), այլեւ բոլոր
արարածներին օրհնության էին հրա-
վիրում՝ ջրին, հիւն, ցրին, սոթին ու
մյուսներին (Դանիել, Գ, 61-79): Նույն-
պես եւ մենք, խոսքով ու գործերով,
վառված հուրն իր փառքի արարածնե-
րի Արաջի, ընծայում ենք Քրիստոսին:

Երրորդ՝ որովհետեւ Քրիստոս իր
գալստյանն ասէ. «Եւ եմ աշխարհի
լույսը,– ամեն ու, որ իմն հավատքի է,
խավարում չի մնա» (Յովհ., Ը, 12, ԺԲ,
46), նաեւ ասաց. «Երկրի վրա կրակ
զգելու եկա, եւ ինչպե՞ս եմ կանգնում,
որ արդեն իսկ բորբոքված լինի»
(Յովհ., ԺԲ, 49): Դա Սուրբ Հոգին իր
խորհրդանշում, որ հեղեղն եկունե-
րով առաքյալների վրա իջավ, նրանց
մեղքերը մաքրեց ու միտքը լուսավորեց:
Նրա համար ենք Քրիստոսին ընդառա-
ջելուն ու լույս վառում, որովհետեւ
Քրիստոս [իրեն] Լույս եկավ (այս)
աշխարհ, մենք էլ Լույսին հավասա-
ցինք, եւ Լուսու որդիներ դարձանք: Եւ
հուրը բորբոքելով Նրա սիրո հուրն ենք
խմորում, որմեզի մաքրի մեր մեղքերի
ժամըն ու աղետությունը, եւ սրբելով
դասաւանդի մեր միտքն ու հոգիներ-
ը: Դրա համար (այդ) երեկո կրակ ենք
վառում:

Չորրորդ՝ ֆանի որ Քրիստոսի հաջորդ
ու վերջին գալուստը հրով է լինելու
վախճանի ժամանակ, ինչպես ասում
է մարգարէն՝ «մեր Աստված հայտնա-
դես է գալու, եւ Նրա առաջ հուր է բոր-
բոքվելու» (Սաղմ., ԽԺ, 3): Որովհետեւ
առաջին գալուստը խոնարհությանը
ու ծածուկ էր, ինչպես իր անձայն իջ-
նում էր ցողոք բոլի վրա (Սաղմ., ԳԼ,
6), որմեզի ու որ իր անձեղիւսով
կամով կամենա, Քրիստոսին հավա-
սա ու փրկվի: Իսկ վերջին գալուստը
սրա մեջ չէ. այն հայտնադեսն ու սիե-
զեռեսն՝ Հայրական փառքով ու բո-
լոր հեծեակները նրա հեճ. «Ինչպես
փայլալը, որ եղուն է արեւելից եւ ե-
րեւում է միջին արեւմուտք» (Մատթ.,
ԻԴ, 27), եւ հուր(ը) Նրա առջեւ կոր-

բովի, եւ Նրա օուրջն էլ աստիկ մրիկ
կլինի (Սաղմ., ԽԺ, 3): Մրիկն ու մե-
զը մեղավորներից ծածուկ ու անհե-
կուն են խորհրդանշում, որովհետեւ
մեղավորներն ու անհավասները չեն
կարող Քրիստոսի աստվածությունը
եսնել, ֆանի որ հուրը մասնանցում է
սուրբերի ու հավասացյալների տյա-
ծառ տեսությունը, որ հայտնաբերա
եսնում են Քրիստոս Աստուծո մարդա-
ցած, մարմնով երեւացած, եւ մարդու
(այսինքն՝ Մարգարայ Քրիստոսին– Ա.
Կ.) որմեք մարդկանց Արարիչ են
եսնում: Դարձյալ կրակը երկու հաւ-
կություն ունի: Եւ Քրիստոս հրով միշտ
երեւա, որմեզի սրբերին լուսավորի,
դասվի ու անձայն լույսը մեզին, իսկ
մարդկանցից չարերին ու անհավա-
սներին՝ սասանայի հեճ հավիտե-
ական հուրն ուղարկի ու անցնի: Ըստ
այնմ՝ «անիթյալներ, գնացե՛ք իմնից
հավիտեական կրակը, եւ դաւաճաւ-
ած է սասանայի եւ իր հեծեակների
համար» (Մատթ., ԻԵ, 41): Այս խոր-
հով կրակն ու ջահ են վառում եւ Քրի-
ստոսի գալուստը դասվում: Կրակը
ծուխ ու այրում ունի, որոնք աչերի
լացն ու մեղավորների սանձեղծ(ներ)ն
են խորհրդանշում, իսկ լույսը տյա-
ծառության ու լուսավորելու [հաս-
կություն] ունի, որ արդարների տյա-
ծառության խորհրդանշում, եւ Քրի-
ստոս՝ որմեք Լույս եկավ ու (այս) ա-
շխարհում ծագեց (Յովհ., ԺԲ, 46):

Մաքմն ենք այդ օրը հուրն ու լույս վա-
ռելու դասաւանդումը» («Չմեռան հա-
սոք», էջ 79-80):

Վերջում ցանկանում ենք մեզ, որ
իրսոնեականացված սույն ավան-
դույթը կրկին չոտեք է վերածել հեթա-
նոսական խոսքի արարողության՝
նախնի անթույլատրելի սովորույթու-
մեր վերականգնելով, այն է՝ խառնու-
կի վրայից թռչել, օուրջը մոյսվել,
ծիպի գուգալություններ անել եւն
(եւսմք, որ հոյժ ցանկալ է, որմեզի
Տյառնընդառաջի նախօրեին խառնու-
կանով միայն ու միայն կենդեղների
քակելուն, ֆահանա հայրերի հսկա-
ղության ներքն՝ վերոհիշյալ հեթանո-
սական խոսքի սովորույթների խու-
սափելու համար), ֆանի որ «եթ մեկը
հեթանոսների սովորություններն ըն-
դունի» – [Քրիստոսին] խաղաղորդի հեճ
կլինի (այսինքն՝ անիթյալ կլինի – Ա.
Կ.)» («Կանոն Բարսի Կեսարացույ»,
կանոն 32):

Մարութ դոյր ԿԱՐԱՊԵՏԱՆ
Գեոգրայն հոգեւոր ծնաւարանի
Դ խառնի սան

ՄՈՐԱՆՆԵՐ ԶԻՍՈՒՄ ՔՐԻՍՏՈՍ ՎԵՐԶԻՆ ՕՐԵՐԻ ՍՐԵՐԻ ԵԿԵՂԵՅԻՆ

Վերջին մեղացում սկսվել է
դարձվել «ՄՈՐԱՆՆԵՐ ԶԻՐՔԸ»
(արեւմտահայերէն), Երեւանի
կենդանուկի ի հայրանիք է ՀԻ-
ՍՏՈՒ ՔՐԻՍՏՈՍՎ ԵԿԵՂԵՅԻՆ
ՕՐԵՐԻ ՍՐԵՐԻ ԵԿԵՂԵՅԻՆ:
Ովքե՛ր են նրանք, ի՞նչ են բարո-
զում: Այս հարցերին է պարա-
խառնում Վերջինից հոգեւոր ծե-
նարանի դասախոս ՄԵՐԺ
ՄԱՅԻՆԵՐԻ:

Երբեք գոյություն ունեցած
աղանդներից ամենազարմա-
ւին ու ամենաարտավորող մոր-
մոնական շարժումն է: Ճնշող առ-
եւելով անհիկայում այն եղավ 19-
րդ դարի ամերիկյան կրոնական
շարժումների հայրենի: Մորմոնա-
կանությունը կարելի է համարել
այսօրվա կրոնական ուղղություն-
ների անհայտը, որի մեջ կարելի
է նկատել աղանդների բնորոշ
բոլոր հատկանիշները: Նրանց
աճն այնպիսի զարմանալի
արագություն ունի, որ այն անուե-
սելի չի կարելի: Սկսելով 1830-
ական թվականներին ընդամենը
մի քանի հոգով՝ այսօր նրանց
շարքերում հաշվվում է մոտ վեց
միլիոն անդամ:

Մորմոն եկեղեցին երկու հիմնա-

կան ճյուղավորում ունի. Հիսուս
Քրիստոսի վերջին օրերի սրբերի
եկեղեցին՝ Յուսայի Սուլո Էկեյ
Սիստոնի եւ Երեւաթիված Հի-
սուսի Բրիտանի վերջին օրերի սր-
բերի եկեղեցին՝ Միսսուրիի Ինդի-
պենդանսում: Վերջինն ավելի ար-
մատական է որոշ հարցերում:
բայց թվով զիջում է առաջինին:
Էկեյնով բավականին հարուստ
եկեղեցի՝ նրանք շատ մեծ ակտի-
վություն են գործում եւ լուրջ մր-
ցակից են համարվում այսօրվա
միսիոներական բոլոր շարժումնե-
րին:

Մտաւոր տվյալներով նրանք
այսօր ունեն 50.000 գործուն ան-
դամ, որ զբաղվում է ավետարա-
նչությամբ (այսինքն՝ մորմոնակա-
նության տարածմամբ): Մորմոն-
ների ներքին ժողովուրդը Հայաստան
սկսվեց 1988 թվականից հետո.
թեք զանազան բարեգործություն-
ների անվան տակ մորմոններն էլ
հաստատվեցին մեզանում:

Մորմոնները վերին աստիճանի
մաքաղակեցաղ են, հրաժարվում
են ծխախոտից, չեն օգտագործում
ակոհոլ, ոգելից եւ ոչ ոգելից գա-
նազան խմիչքներ, անգամ՝ զոփա-
ցուցիչ հեղուկներ (կոկա-կոլա եւ
այլն):

Մորմոնների աստվածաբանու-
թյունը խճճված մի հանգույն է, եւ
այն պարզորեն պատկերացնելի
իրենք էլ չեն կարողանում, քանի
որ ակնհայտ հակասություններ,
վրիպակներ, իրարամերձ դրույթ-
ները դժվարությամբ կարելի է քո-
ղարկել: Դրան հակառակ՝ ծիսա-
կան արարողությունները, հրա-
նագները, պատվարանները շատ
հստակ են ձեւակերպված:

Չնայած որ մորմոնների պաշ-
տոնական անվանման մեջ առկա
է «Հիսուս Քրիստոս» հատուկ
անունը, նրանց կրոնը բավալա-
կին հեռու է քրիստոնեությունից.
քրիստոնեական տարրերն էլ այն-
քանով են ընդունելի նրանց աստ-
վածաբանների կողմից, որքանով
որ դրանք չեն հակասում Չոզեֆ
Սմիթ Մարգարեի հայտնություննե-
րին: Ավելին, քրիստոնեական
դավանաբանությունից միայն ան-
վանումներն են փոխանցվել անի-
թյան աստվածաբանությանը: Այս
առումով էլ դժվարություններ
կոծաղեն նրանց հետ հարաբերվե-
լիս, քանի որ միեւնոյն տեղիքներ-
ի տակ տարբեր բաներ են հաս-
կացվելու:

Մորմոն դավանանքին հատուկ
են էկեկտիկորեն ընդօրինակելը

եւ այն նույնությամբ այն տեղերում
եւ պայմաններում հարմարեցնելը:
Այսպես, օրինակ, հայտնի է, որ Մ.
Գիրքը պատմականորեն կապ-
ված է Հին աշխարհի ժողովուրդ-
ների, երկրների աշխարհագրու-
թյան, հավատալիքների հետ, եւ
այդ ցանկում՝ Նոր աշխարհը՝
ամերիկյան մայրցամաքը բացա-
կայում է: Հենց այստեղ էլ ի հայտ
է գալիս Չոզեֆ Սմիթի հայտնու-
թյունների առաջըրը. ամերիկյան
մայրցամաքն էլ պիտի ունենա իր
ս. գիրքը, իր նախապատմությու-
նը, իր Երուսաղեմը, իր Սիոնը, իր
Հին եւ Նոր Կտակարանները:
Այսպես էլ եղավ. Մորմոնի գիրքը
փոխարինեց Մ. Գիրքին, ուր տրվեց
Նոր աշխարհի նախապատմու-
թյունը հին ժամանակներից սկս-
ած, նկարագրվեցին նոր Երու-
սաղեմը եւ Սիոնը՝ տեղադրելով
այն Նյու Յորքի նահանգում:

Այդ նույն սկզբունքով էլ վերա-
բանեցվեց Տիեզերքը: Մորմոնների
վախճանաբանության համա-
մայն փրկված մորմոնը դառնում
է մի նոր աստված ու տեղափոխ-
վում անձայնաժողի Տիեզերքի որե-
ւի՝ նախօրոք որոշված մոլորակ,
հիմք է դնում մի նոր քաղաքակր-
թության դաժնավոր Ադամ այդ

աշխարհի համար: Եւ այս վերաբ-
նակեցումը շարունակվում է ան-
վերջ ու անընդհատ:

Այդ գաղափարների տարածու-
մը, այլ իմիջ Չոզեֆ Սմիթի
հայտնությունների տարածումը,
որպես նորագույն աստվածային
հայտնություններ, մորմոնների
ավետարանչության հիմնական
սկզբունքն է: Մորմոնները հավա-
ստում են, որ մինչ Չոզեֆ Սմիթն
այդ ամենը քարոզել է եղել
մարդկանցից: Մորմոնի գիրքը
հենց այդպիսի վերնագր էլ ունի.
«Մորմոնի գիրք, նոր հայտնու-
թյուններ (վաղ տեղեկություններ)
Հիսուս Քրիստոսի մասին»:

Եւ ինչպես Խայան ասելով՝ հաս-
կանում են Մուհամեդին, այնպես
էլ մորմոն եկեղեցիի աստված
է հասկանալի եւ պատկերացնել
երկու անգլերեն բառ՝ Չոզեֆ
Սմիթ: Չոզեֆ Սմիթից դուրս չկա
մորմոն եկեղեցի, եւ այդ եկեղեցու
նպատակն էլ հենց այդ է՝ աշխա-
րհի տանել նրան՝ Չոզեֆ Սմիթին,
նրա կյանքը, վարքը, մտքերը,
հայտնությունները եւ այլն:

Բոլոր նրանց, ովքեր գուրկ են
այդ վերջին օրերի հայտնություննե-
րից, մորմոններն անվանում են
հեթանոսներ:

«1700-ԱՄՅԱ ՀԱՅ ԵԿԵԼԵՑՈՒ ԶՎԱԿՆ ԵՄ ԵՍ»

Մեր թերթի նախորդ համարներից մեկում տպագրվել է Գուգարաց թեմի ԲԻԿ-ի լրատվությունում այն մասին, որ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Գուգարաց թեմի քարեխանան առաջնորդ գերեզմանային կենտրոնի և Լոռու մարզի կրթության վարչության հետ համատեղ, ի նշանավորում Հայաստան աշխարհում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի, կազմակերպել են անցել կայքերի ստուգատես-մրցույթ Լոռու մարզի հանրակրթական միջնակարգ հաստատությունների 9-10 դասարանների աշակերտների համար: Թեմից հաջորդ լրատվությունում այն մասին էր, որ մրցույթի ամփոփման հանդիսություն է կայացել, եւ հաղորդները մրցանակների են արժանացել:

Մեր խմբագրությանը հետաքրքրեց, թե ինչպես են այսօր աշակերտները շարադրություն գրում՝ մանավանդ մի թեմայի շուրջ, որ, բնականաբար, դժվար կլինեի նրանց ծնողներից շատերի համար: Խնդրեցինք խմբագրություն ուղարկել մի քանի շարադրություն, որոնք ունեին «1700-ամյա Հայ Եկեղեցու գավազն են ես», «Հույսը, սերը կիրկեն աշխարհը», «Եկեղեցին հայկական ծննդավայրն է հոգևորյա» վերնագրերը: Եւ ուրախակի այն է, որ արդարացված է մանկավարժների նպատակը՝ սովորողների չորսումուն Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու եւ նրա պատմության նկատմամբ ճանաչողական հետաքրքրություն արթնացնելը, հաղորդակից դարձնելը եկեղեցու բազմադարյան ծննդին եւ արարողություններին:

Գուգարաց Սոման (Վանաձորի Ա. Խղարյանի անվան թիվ 14 կրթօջախի 10-ի «բ» դասարան) ար-

ժակ բանաստեղծությամբ, Տաթևիկ Մարաբայանը (Վանաձորի Վազգեն Առաքելի անվան կրթահամալիրի 10-րդ հումանիտար դասարան) տրամաբանված շարադրանք ունեցող անկեղծ խոսքով, Վլադիմիր Ամիրխանյանը (Ստեփանավանի գիշերօթիկ դպրոցի 10-րդ դասարան), Գալստյան Գայանեն (Ջիրիզա գյուղի միջնակարգ դպրոց) իրենց ինքնուրույն լեզվամտածողությամբ հաղորդում են զգացման ու մտածանք, ուսուցչների դասերից իրենց հասկացածը: Վանաձորի թիվ 5 դպրոցի աշակերտուհի Հասմիկը (ազգանունը վատ արտասանության պատճառով չկարողացվեց, հայրանունը՝

Արտաշեսի) մեկ գործողությամբ դրամա է գրել, Սպիտակի թիվ 3 դպրոցի աշակերտուհի Արմինե Գետրգյանը փորձել է օգտագործել գրույցի ձևը: Երեխաները պատկերավոր մտածողությամբ, երբեմն ոչ այնքան հմուտ, բայց անկաշկանդ ու անկեղծ շարադրել են իրենց գիտելիքները, զգացման ու պատկերացումը:

Անկախ մրցանակների ու մրցանակակիրների թվից՝ միջոցառումն անկասկած խրախուսելի է, եւ նրա հաղորդները բոլոր մասնակիցներն են՝ աշակերտները, եւ նրանց ուսուցիչները:

Նարե ԵՎԱՆՍՏԱՐ

ԽՐԱՏՆԵՐ՝ ԱՎԱՆԴՎԱԾ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

Իսկապես խստությունն է մայր բոլոր խրատների, որովհետեւ անբան համբերությունը մոլորություններ է սերմանում:

Բոլոր դասիկներից մեծագույնը բախմայական դասիկն է, եթե մեկը անարատ դասիկն է:

Որոշ ժամանակ համբերի իմ թեմանում արարեցին եւ բարիք արա նրան, եւ կիսաթեման անցրեց խորությամբ:

Հայսնի թեմանին պելի լիակ է դիմակավոր սիրելու, որովհետեւ վախենալով՝ խորունկ են թեմանուց, իսկ խոնարհելով դիմակավոր սիրելուն խաբվում են:

Բարկությունը թեմանություն է հարուցում, եւ թեմանանը կռիվ է ծնում, իսկ կռիվը՝ հարվածներ, եւ հարվածները՝ վերքեր, իսկ վերքերից օտա անգամ մահեր են լինում:

Եր փոր լիանում է, «մնաս բարով» է ասում բոլոր առաքիլություններին:

Աշխարհի սեղծունեւ Աստուծոց է, փառասիրությունը՝ սասանայից:

Տեր կանեցավ մասնվել իր աշակերտից, որովհետեւ դու, որ եւ ընկերոջ կողմից մասնվեցիր, համբերությամբ ասես:

Այս աշխարհի հեծ կյանքի սրճանությունը ճանաչել է, եւ ուրախությունը՝ սուս, աշխատանքը՝ ծանր, եւ համգիսը՝ երկյուղալի, երջանկությունը կեղծ է, եւ թվառությունը՝ խական:

Ինչդեռ որ արագ չորանում են բարձունքները, իսկ հովիտները ջրով են լցվում, այդդեռ եւ շուրհներն անվանում են հողատերերից եւ տվում են խնամարհներին:

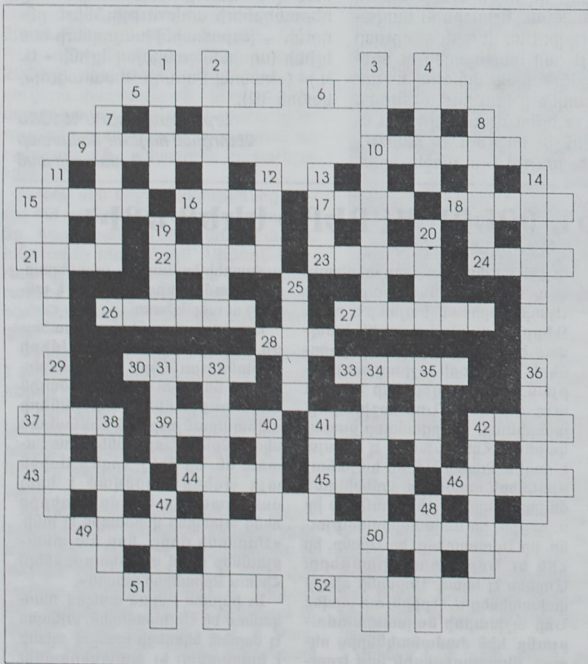
Հողատերությունը մարդու միջից հանում է Աստուծոց, նախանձը հանում է ընկերոջը, իսկ բարկությունը՝ հենց իրեն:

Ինչդեռ օգտակար է լույսը աչքերին, այդդեռ էլ օգտակար է հավասքը մեքերին: Ինչդեռ որ ոչ մեկն առանց լույսի չի կարող ճանաչարհ գնալ, այդդեռ էլ առանց հավասքի եւ ոչ ոք չի կարող գնալ դեպ Աստուծո:

Ավելի լավ է աղափսուությունն իմացությամբ, քան հարսությունն առանց իմացության. գլխի գարդը դասակն է, իսկ սրտի գարդը՝ իմացությունը:

Աստուծո առջեւ դասական է ոչ թե ծառայելու, այլ վարքը, բարքը եւ խորհուրդները:

ԺԱՄԱՆՆՑ ԺԱՄԱՆՆՑ ԺԱՄԱՆՆՑ ԺԱՄԱՆՆՑ ԺԱՄԱՆՆՑ ԺԱՄԱՆՆՑ

ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՄԱՐԻ ԲԱՆԱԾՐԹԱՅԻ ԳԱՆՏՆԱԳԻՐԸ

«Երանի ողորմամներին»:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ.

1. Գրքեր: 2. Թառակ: 3. Կարկուտ: 4. Տղամանկեր: 5. Տնօրին: 6. Բիք: 7. Թաղետ: 8. Օղորդատես: 9. Սողո: 10. Յայգ: 11. Գյուղ: 12. Եղին: 13. Կրտսեր: 14. Երդուն: 15. Մատնադար: 16. Նոս: 17. Ամուր: 18. Խոն: 19. Կան: 20. Տղապու: 21. Ուել: 22. Ստուգարք: 23. Բաղնի: 24. Իսահակ: 25. Կանքել:

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

5. Զաղար Գորն գավառում, ուր զարգացած են եղել արհեստները, հատկապես մետաղագործությունը: 6. Վարչական կենտրոն Հայաստանում՝ Քասախի ավազանի վերին մասում: 7. Մարդու հոգեկան գործունեության համառոտ լրվ ընդհատում: 10. Միջնադարյան բերդաքաղաք եւ ամրոց Արագածոտնի գավառում: 15. Արեւմեյան քաղաքները հին Պարսկաստանում: 16. Հովհան Մամիկոնյանի «Պատմություն Տարոնի» վեպի կենտրոնական հերոսներից մեկը: 17. Թեհրանում 1931 թ. լույս տեսած օրաթերթ՝ դաշնակցական կուսակցության օրգան: 18. Գեղարվեստական ստեղծագործության կառուցման հիմնական ստեղծագործիչը: 21. Աստվածային ստեղծագործության կենդանի կյանքի օրգանիզմների բարձրագույն աստիճանը: 22. Ռուսական շուրջօրյա ռադիոկայան: 23. Ասորերեն բառ, որ նշանակում է ջրերի երկիր, որով կոչվել է Հայաստանը: 24. Հայ առաքելաբանության հերոս: 26. Աղբյուրան բառի հոմանիշը: 27. Շուրհագրությունների ընտանիքի կոնգրավոր բազմաթիվ բույսերից: 28. Բազ բառի հոմանիշը: 30. Բաժնի տառից վեր: 33. Բրդյա բառի հոմանիշը: 37. Ի՞նչ իջավ Միմուն ծերունու վրա, երբ քաղցմանում էր «Կույր պիտի հղանա» տողը: 39. Մարդկանց խաղճանաչումը խոսքով: 41. Հորդ բառի հոմանիշը: 42. Պատմական ժամանակ:

43. Աղտորագրությունների ընտանիքի մշտադարձ ծանուցի: 44. Գյուղ, որտեղ կանգնեցված է Անդրիկ Ջորալարի արձանը: 45. Լեռ, որի մոտ տեղի ունեցավ Չիլիի ճակատամարտը: 46. Հույ՝ հայտնի աստված: 49. Աստվածի վայր: 50. Բնական վայրերից հեռու հաստատված քրիստոնյա ճանապարհների մեծատուն: 51. Տիրոջ նվիրված օր: 52. Կարծր քար:

ՈՒՂԱԿԱՆԱՅ

1. Դճողականների կարգի թշուր: 2. Հայ բանաստեղծ, հասարակական-քաղաքական եւ եկեղեցական գործիչ: 3. Վանաձոր քաղաքի անվանումներից: 4. Գյուղ Քասախ գետի աջ ափին՝ Աշտարակի մոտ: 7. Զաղար Բարձր Հայքի Սպեր գավառում Գորնի ծախ ափին: 8. Հարաբերական բարձրությամբ աշխարհի ամենաբարձր

- լեռ: 11. Հայկական ազգային օրացույցի առաջին տոնը: 12. Ջեմուր ...: 13. Չափի իմաստ արտահայտող ածական: 14. Տյունը՝ դառնալից մեղքների համար մատուցող գոհ ձի Ուխտում: 19. Ժամանակահատված: 20. Արեւադարձային պտուղ: 25. Աղվմու՝ ինքնակենսագրական վեպ: 29. Նովյո բառի հոմանիշը: 31. Զինական տարր: 32. Հայազգի մարշալ: 34. Հայոց բախտորոշ ճակատամարտ: 35. Չափի միավոր: 36. Իրոք, իսկապես, ...: 38. Զգեստ, տարաք, ...: 40. Խեղ, որ տալիս է արեւադարձային որոշ ծանուցի: 41. Մեծատուն: 42. Հայ գրող, փաստաբան-իրավագետ: 47. Մամուլ բառի հոմանիշը: 48. Մարդու կյանքի նպատակների արդյունավոր իրագործումը:

Կազմեց Մասուն ՀԱՄԱՐՈՒՆՅԱՆԸ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կրոնական, մշակութային, լրագրական երկաթաբաթեր

Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Եջիմօղի

Հրատարակիչ՝ Ս. Եջիմօղի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ բարոյության կենտրոն

Գլխավոր խմբագիր՝ Կարեն Մաթեոսյան

Խմբագիրներ՝ Մարաթ սրկ. Գափոյան, Նարե Լավասար, Աննա Ալոյան Եջիմօղի եւ համակարգչային ծառայություն՝ Էլվիրա Հովսեփյան, Ժամանա Մաթեոսյան

Գրանցման վկայական՝ 624, Դասիչ՝ 69333

Խմբագրության հասցեն՝ Բ. Վաղարշապատ, Ս. Գայանե եկեղեցի, Քրիստոնեական դաստիարակության եւ բարոյության կենտրոն Դեռախոս (8+259) 56780

Արտատպություն կատարելիս հղումը «Քրիստոնեայ Հայաստանի» դարադիր է:

ՄԱՅՐ ԱԹՐԱՆ Ս. ԵՋԻՄՈՂԻ ՏՊԱՐԱՆ

Անդրագրված է տպագրության 27. 01. 1999թ.

Տպագրված 2000

Գինը՝ 50 դրամ